

Ewa Olszowy

Dedykacje rękopiśmienne w księgozbiorze arcybiskupa Szczepana Wesołego w Bibliotece Teologicznej Uniwersytetu Śląskiego : rekonesans badawczy

Fides: Biuletyn Bibliotek Kościelnych 1 (34), 29-85

2012

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

EWA OLSZOWY¹

DEDYKACJE RĘKOPIŚMIENNE W KSIĘGOZBIORZE
ARCYBISKUPA SZCZEPANA WESOŁEGO
W BIBLIOTECE TEOLOGICZNEJ
UNIwersytetu ŚLĄSKIEGO
REKONESANS BADAWCZY

O dedykacjach

Dedykacja (z łac. *dedicatio* – «poświęcenie») to formuła ofiarowania dzieła literackiego, dzieła sztuki lub wytworu artystycznego, znana już od czasów starożytności. Dedykację związaną z tworem piśmienniczym bibliologowie definiują w następujący sposób: 1) jest to „formuła (albo list) napisana lub wydrukowana zwykle na pierwszej stronie książki albo tuż po tytule (...), w której autor, wydawca albo drukarz przypisuje komuś swoje dzieło. (...) Celem dedykacji było wyrażenie wdzięczności bądź uzyskanie mecenatu czy protekcji adresata”²; 2) „tekst zamieszczony w książce przez autora, wydawcę lub drukarza, zwykle na karcie przedtytułowej lub tytułowej, w którym ofiaruje się dzieło osobie lub grupie osób w dowód uznania lub dla wyrażania uczuć. Rozróżnia się dedykacje drukowane i dedykacje rękopiśmienne; te ostatnie mogą pochodzić od ofiarodawcy na pojedynczym egzemplarzu darowanym określonej osobie lub insty-

¹ Biblioteka Teologiczna Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach.

² *Encyklopedia wiedzy o książce*, pod red. A. Birkenmajera, Wrocław 1971, s. 507.

tucji”³. Z kolei dla literaturoznawców, którzy również upatrują w dedykacji przedmiot swoich badań, jest nią: 1) „formuła wyrażająca poświęcenie komuś dzieła, drukowana w wydaniu lub odręczna na egzemplarzu”⁴; 2) „formuła napisana odręcznie lub wydrukowana na początku utworu literackiego (książki, wiersza), fotografii lub na innym podarunku, wskazująca osobę albo instytucję, której autor poświęca swoje dzieło. Potocznie dedykacją nazywa się nie tylko formułę napisaną przez autora, ale również przez innego ofiarodawcę. Często dedykacja jest wyrazem osobistej więzi emocjonalnej ofiarodawcy z osobą obdarowywaną”⁵.

Na przestrzeni wieków dedykacje przybierały różną formę. W renesansie i w baroku intensywnie rozwijała się dedykacja drukowana⁶, stanowiąca formę wypowiedzi panegirycznej, kierowanej zwykle do jednej osoby, umieszczana na czele dzieła jako osobna apostrofa czy list dedykacyjny. Od XIX wieku utrzymywała się jako zbiorowy adres w księgach jubileuszowych lub jako wyraz osobistych uczuć czy zobowiązań autora wobec rodziny i przyjaciół⁷. Współczesne dedykacje są krótkimi, samodzielными tekstami, skierowanymi do indywidualnego adresata, o zredukowanej treści i prymarnej funkcji ofiarodawczej⁸, poświęcone zwykle pamięci bliskich lub będące wyrazem czci wobec osób czy instytucji⁹.

Z przytoczonych powyżej definicji dedykacji wyłaniają się cztery jej zasadnicze elementy: adresat, nadawca (autor dedykacji), tekst oraz ofiarowane dzieło. Są one wspólne dla dwóch wymienionych już typów tekstów dedykacyjnych drukowanych i rękopiśmiennych. Tym, co odróżnia obydwie te rodzaje, jest odrębna forma utrwalenia –

³ *Encyklopedia współczesnego bibliotekarstwa polskiego*, pod red. K. Głombiowskiego, Wrocław 1976, s. 97.

⁴ S. Sierotwiński, *Słownik terminów literackich*, Wrocław 1986, s. 52.

⁵ *Podręczny słownik terminów literackich*, pod red. J. Sławińskiego, Warszawa 1996, s. 43.

⁶ O dedykacjach drukowanych zob. też: *Dedykacje w książce dawnej i współczesnej*, pod red. R. Ociecek i A. Sitkovej, Katowice 2006.

⁷ *Literatura polska. Przewodnik encyklopedyczny*, t. 1, pod red. J. Krzyżanowskiego, Warszawa 1984, s. 182.

⁸ M. Krauz, *Styl dedykacji rękopiśmiennej a czas*, „Stylistyka” 16 (2007), s. 541.

⁹ *Encyklopedia wiedzy*, dz. cyt., s. 507.

drukowana lub odręczna. Ta ostatnia, właściwa dla dedykacji rękopiśmiennej, wiąże ją nierozdzielnie z pojedynczym tylko egzemplarzem książki. W przeciwieństwie do drukowanej, umieszczonej na wszystkich egzemplarzach dzieła, stanowiącej jego integralną część i wraz z nim powielaną, rękopiśmienna dedykacja nie jest przeznaczona dla szerokiego kręgu odbiorców, a jedynie dla właściciela ofiarowanego dzieła. Wyłączność aktu dedykacji dla jej adresata zobrazował Jan Trzynadłowski: „(...) dedykacja ulotna zaś to niemal list prywatny, bardzo często nawet w sensie dosłownym prywatny bilet skierowany do drugiej osoby, pełen formuł osobistych, aluzji, poufalej rozmowy, żartu, nuty wspomnienia, zwrotów zrozumiałych tylko dla adresata”¹⁰. Brak więc tutaj trzeciego uczestnika aktu dedykowania – czytelnika, którego poprzez swoją powszechność dopuszczają dedykacje drukowane¹¹.

O ile zatem indywidualna dedykacja rękopiśmienna zamyka właściwie krąg swoich odbiorców do adresata, to dedykacja drukowana poszerza znacznie grono swoich nadawców. Podmiot sprawczy drukowanej dedykacji, nieodłącznej od dzieła, zawsze – w większym lub mniejszym stopniu – jest zobowiązany do uczestnictwa w jego powstaniu. Ograniczenie to nie odnosi się natomiast do autora inskrypcji rękopiśmiennej, który może, ale nie musi być zaangażowany w proces wydawniczy ofiarowanego dzieła.

Same teksty dedykacyjne dostarczają interesującego i bogatego materiału badawczego i przez to mogą być analizowane w różnych aspektach. „Dedykacja jest tak bogata w możliwości treściowe, jak bogate są możliwości stosunków łączących ludzi”¹². Jest świadectwem kontaktów autora wpisu z adresatem, przez co stanowi źródło do badań bibliograficznych. Książki opatrzone dedykacjami złożonymi przez znakomitych twórców, przedstawicieli świata nauki, kultury czy Kościoła nobilitują księgozbiór, nadają mu charakter archiwalny, unikatowy, a tym samym naukowy. Notki rękopiśmienne, obok znaków własnościowych takich jak pieczęcie czy

¹⁰ J. Trzynadłowski, *O dedykacji*, w: *Rękopiśmienne dedykacje autorskie w księgozbiórze Ossolineum*, oprac. J. Długosz, Wrocław 1967, s. 11.

¹¹ Zob. K. Kowalik, *Adresat i autor w strukturze tekstów dedykacyjnych*, „Prace Filologiczne” 46 (2001), s. 357.

¹² S. Skwarczyńska, *Wstęp do nauki o literaturze*, t. 1, Warszawa 1954, s. 455.

naklejki, pozwalają prześledzić dzieje książki, są więc nieocenione w badaniu proveniencji księgozbiorów.

Współcześni badacze literatury, kultury i dziejów książek wydają się świadomi wartości księgozbiorów zawierających dzieła naznaczone tego rodzaju piętnem indywidualności. Na przestrzeni lat doczekały się omówień dedykacje pochodzące z wielu księgozbiorów prywatnych¹³. Niewątpliwie o znaczeniu kolekcji decyduje nie tylko sam fakt istnienia wpisów rękopiśmiennych, ich liczba, ale również krąg ich nadawców, często złożony z wybitnych osobistości, a także sama osoba obdarowanego. Im znakomitszy adresat i dostojniejszy nadawca, tym większy walor księgozbioru.

¹³ B. Chodźko, *Dary dla Marii Renaty Mayenowej. Rękopiśmienne dedykacje w księgozbiornie MRM*, w: *Obecność. Maria Renata Mayenowa (1908-1988)*, pod red. B. Chodźko, E. Feliksiak, M. Olesiewicz, Białystok 2006, s. 171-200; A. Choroś, *Dedykacje rękopiśmienne w księgozbiornie Tadeusza Mikulskiego w Bibliotece Instytutu Filologii Polskiej Uniwersytetu Wrocławskiego*, „Czasopismo Zakładu Narodowego im. Ossolińskich” 11 (2000), s. 203-216; J. Długosz, *Ossoliński zbiór rękopiśmiennych dedykacji autorskich i proveniencyjnych*, „Czasopismo Zakładu Narodowego im. Ossolińskich” 10 (1999), s. 243-250; A. Dura, *Emigracyjny księgozbiór Lidii i Adama Ciołkoszów w Miejskiej Bibliotece Publicznej im. J. Słowackiego w Tarnowie*, Warszawa 2007, s. 103-111; M. Gacińska, *Dedykacje rękopiśmienne w księgozbiornie Profesora Bogdana Suchodolskiego*, w: *Bogdan Suchodolski: pedagog, humanista, uczony*, pod red. A. Stopińskiej-Pajak, Katowice 1998, s. 85-99; J. Kuczyńska, *Rękopiśmienne dedykacje w księgozbiornie Czesława Jankowskiego*, „Roczniki Biblioteczne” 19, 3-4 (1975), s. 725-741; B. Kurek, *Pod gwiazdzistym niebem. Życie i twórczość krakowskiej poetki Elżbiety Zechenter-Splawińskiej na podstawie proveniencji jej księgozbioru*, „Biuletyn Biblioteki Jagiellońskiej” 55 (2005), s. 287-299; M.A. Supruniuk, *Przyjaciele i znajomi Stefanii Kossowskiej (i książki)*, „Archiwum Emigracji. Studia – Szkice – Dokumenty” 1-2 (7-8) (2006), s. 235-245; *W hołdzie wielkiemu Polakowi: dedykacje i wpisy na egzemplarzach z księgozbioru Alfonsa Parczewskiego*, oprac. E. Andrysiak, Kalisz 2009; M. Winnicka, *Dedykacje rękopiśmienne w książkach z fragmentu księgozbioru domowego poetki Marianny Bocian*, „Annales Academiae Paedagogicae Cracoviensis. Studia ad Bibliothecarum Scientiam Pertinentia” 6 (2008), s. 77-88.

Arcybiskup Szczepan Wesoly i jego księgozbiór

Przykładem kolekcji o ogromnej wartości naukowej i bibliofilskiej jest księgozbiór abp. Szczepana Wesolego, przekazany Bibliotece Teologicznej Uniwersytetu Śląskiego w 2007 roku¹⁴.

Szczepan Wesoly urodził się 16 października 1926 roku w Katowicach, dokąd po podziale Śląska przeprowadzili się z Gliwic jego rodzice. Wybuch II wojny światowej uniemożliwił mu dalszą naukę w miejscowym Gimnazjum im. A. Mickiewicza i zmusił do podjęcia pracy: wpieryw w charakterze ucznia kupieckiego w Sosnowcu, a następnie w hurtowni żelaza w Katowicach. W 1943 roku został wcielony do armii niemieckiej i wysłany na roboty przy budowie bunkrów w Couxhaven, a potem na front zachodni, do południowo-wschodniej Francji. Piętnastego sierpnia 1944 roku zbiegł na stronę aliancką i po kilku tygodniach dołączył do II Korpusu Polskiego walczącego we Włoszech, w szeregach którego służył jako telegrafista. Po zakończeniu wojny zapisał się na kursy szkolne zorganizowane dla żołnierzy we włoskim Alessano, gdzie po raz pierwszy spotkał abp. Józefa Gawlinę¹⁵, ordynariusza Polaków przebywających na emigracji. Po sprowadzeniu do Wielkiej Brytanii żołnierzy II Korpusu i demobilizacji pracował w angielskich fabrykach w Wakiefield i w Halifaxie, biorąc jednocześnie aktywny udział w życiu polonijnym. W latach 1950-1951 kontynuował naukę w zakresie szkoły średniej w podlondyńskim kolegium jezuitów Campion House¹⁶.

¹⁴ Księgozbiór arcybiskupa Wesolego był kolejnym, jaki otrzymała Biblioteka Teologiczna Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach po kolekcji ks. dr. Martina Gritza, ks. prof. dr. Paula Bormanna i ks. Stanisława Janasika (zob. W. Myszor, *Ks. dr Martin Gritz i jego biblioteka*, „Śląskie Studia Historyczno-Teologiczne” 36, 1 (2003), s. 258-259; tenże, *Ks. prof. dr Paul Bormann i jego biblioteka*, „Śląskie Studia Historyczno-Teologiczne” 37, 1 (2004), s. 174-176; B. Warzachowska, *Kolekcja książek księdza Stanisława Janasika w Bibliotece Teologicznej Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach*, „Śląskie Studia Historyczno-Teologiczne” 43, 2 (2010), s. 354-367).

¹⁵ *Biskup na walizkach. Z arcybiskupem Szczepanem Wesolym, opiekunem polskiej emigracji, rozmawia Aleksandra Klich*, Katowice 2010, s. 43.

¹⁶ K.R. Prokop, *Biskupi Kościoła katolickiego w III Rzeczypospolitej. Leksykon biograficzny*, Kraków 1998, s. 153-154.

W 1951 roku wyjechał do Rzymu i rozpoczął studia teologiczne w Papieskim Kolegium Polskim¹⁷ oraz na Uniwersytecie Gregoriańskim. Święcenia kapłańskie przyjął 28 października 1956 roku z rąk kard. Valerio Valeriego. Zgodnie z życzeniem abp. Józefa Gawliny pozostał w Rzymie i objął służbę przy polskich wydawnictwach jubileuszowych, związanych z Millenium chrztu Polski. Jednocześnie podjął dalsze studia z zakresu teologii pastoralnej na Uniwersytecie Laterańskim (zakończone doktoratem w 1967 r.), w Akademii Alfonsjańskiej oraz ukończył roczne studium nowoczesnych metod apostołstwa na Dominikańskim Uniwersytecie „Pro Deo”¹⁸.

W latach 1958-1961 pełnił funkcję duszpasterza Polaków we Włoszech, a w okresie od 1962 do 1965 roku kierował Sekcją Słowiańską Biura Prasowego Sekretariatu Soboru Watykańskiego II oraz redagował biuletyn informacyjny dla dziennikarzy z Europy Wschodniej¹⁹. Następny rok, 1966, również był dla ks. Wesołego okresem intensywnej pracy, ponieważ jako prawa ręka bp. Władysława Rubina, następcy zmarłego arcybiskupa Gawliny, organizował obchody milenijne w wielu ośrodkach polonijnych. W 1967 roku stanął na czele Centralnego Ośrodka Duszpasterstwa Emigracyjnego w Rzymie oraz rozpoczął organizację letnich kursów „Loreto” dla młodzieży emigracyjnej z Europy, które z powodzeniem kontynuował przez dwadzieścia pięć lat²⁰.

Jedenastego grudnia 1968 roku został ustanowiony biskupem tytularnym Dragonara i sufraganem gnieźnieńskim, z zadaniem wspomagania bp. Władysława Rubina w organizacji duszpasterstwa wśród Polonii. Sakrę biskupią przyjął 7 lutego 1969 roku w Warszawie,

¹⁷ Papieskie Kolegium Polskie jest najstarszą rzymską polską instytucją wychowawczą, zob. *100-lecie Papieskiego Kolegium Polskiego w Rzymie 1866-1966*, Watykan 1966; M. Rola, *Pontificium Collegium Polonorum*, „L'Osservatore Romano” (wyd. polskie) 17, 6 (1996), s. 58-59; W.M. Zarębczan, *Polacy w Watykanie*, Pelplin 2004, s. 339-341.

¹⁸ „Wiadomości PMK Czyn Katolicki” 21, 1-2 (1969), s. 2-3.

¹⁹ Zob. S. Wesoły, *Soborowe wspomnienia*, „Więź” 48, 10 (2005), s. 85-90.

²⁰ Por. A. Romejko, *Duszpasterstwo polonijne w Wielkiej Brytanii*, Tuchów 2001, s. 227-228.

natomiast 7 lutego 1994 roku obdarzono go godnością arcybiskupa *ad personam*²¹.

W 1980 roku arcybiskupa Wesołego mianowano delegatem Prymasa Polski ds. duszpasterstwa emigracji, rektorem kościoła polskiego w Rzymie oraz kierownikiem redakcji kwartalnika „Duszpasterz Polski Zagranicą”. Tę ostatnią funkcję sprawował do 2000 roku²². Ponadto był członkiem Papieskiej Rady ds. Duszpasterstwa Migrantów i Podróżnych, sekretarzem Komisji Episkopatu Polski ds. Duszpasterstwa Emigracyjnego, członkiem Komisji Episkopatu Polski ds. Środków Społecznego Przekazu oraz przewodniczącym Rady Administracyjnej Fundacji Jana Pawła II w Rzymie. W 1992 roku utworzył Polską Radę Duszpasterską Europy Zachodniej z centralą w Rzymie, której zadaniem jest troska o zachowanie wiary, tożsamości narodowej, tradycji i kultury polskiej wśród polskich emigrantów²³.

Arcybiskup Wesoły był również honorowym patronem VII Międzynarodowego Sympozjum Biografistyki Polonijnej *Duchowieństwo polskie w świecie* w Rzymie w 2002 roku oraz członkiem honorowym redakcji *Ilustrowanego słownika biograficznego Polonii świata*²⁴. W 1996 roku otrzymał tytuł honorowego obywatela miasta Katowice oraz doktorat *honoris causa* Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego²⁵, a w kolejnych latach nagrody honorowe: Fidelis Poloniae (2003 r.), Złoty Laur Polonii (2006 r.) i Lux ex Silesia (2007 r.)²⁶. Jedenastego grudnia 2008 roku został odznaczony

²¹ http://www.archidiecezja.pl/pl/informacje/biskupi/abp_szczepan_wesoly.html, 27.12.2011.

²² Z.A. Judycki, *Polscy duchowni w świecie. Słownik biograficzny*, t. 1, Kielce 2008, s. 424.

²³ L. Henczel-Wróblewska, *Dzieje Polaków we Włoszech*, Poznań – Kalisz 2006, s. 210.

²⁴ A. i Z. Judyccy, *W służbie Bogu i światu. Słownik biograficzny*, Toruń 2002, s. 290.

²⁵ Zob. M. Stasiak, *Laudacja wygłoszona z okazji nadania tytułu doktora honoris causa KUL arcybiskupowi Szczepanowi Wesołemu, 11 grudnia 1996 roku*, „Zeszyty Naukowe Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego” 40, 1-2 (1997), s. 255-265.

²⁶ R. Dzwonkowski, *Laudacja ks. abp. Szczepana Wesołego, laureata nagrody Lux ex Silesia. Katowice, katedra, Międzyuczelniana Inauguracja*

Krzyżem Wielkim Orderu Odrodzenia Polski za zasługi dla Kościoła w kraju i dla Polonii w świecie. W październiku 2011 roku obchodził podwójny jubileusz: pięćdziesiątą piątą rocznicę święceń kapłańskich i osiemdziesiątą piątą rocznicę urodzin²⁷.

Jest autorem licznych artykułów, m.in. w „Zeszytach Historycznych” (Paryż) i „Duszpasterzu Polskim Zagranicą” (Rzym), oraz kazań, listów pasterskich, przemówień, recenzji i opracowań naukowych, w tym: *W służbie emigracji. Wybór listów pasterskich, kazań, przemówień, artykułów* (Londyn 1994), *Łączy nas kultura chrześcijańskiej Polski* (Londyn 1996), *Fifty Years of the Church in the Polish Diaspora, 1945-95. A Lecture* (Londyn 1996), „*Aby wiara nie była daremna...*” (1 Kor 15,17) (Katowice 2000).

Arcybiskup Wesoły jako duszpasterz emigracyjny odbył wiele podróży, odwiedzając katolickie ośrodki polonijne w krajach Europy Zachodniej, obu Ameryk, Australii i Oceanii, prowadząc tam pracę duszpasterską. W laudacji wygłoszonej z okazji nadania arcybiskupowi tytułu doktora *honoris causa* Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego czytamy: „Można mówić o Tobie jako o obywatelu świata, wielkim pielgrzymie i niestrudzonym misjonarzu, biskupie diecezji ogarniającej większość globu ziemskiego, i będzie to zapewne prawdą, można wzbudzić podziw w słuchaczach ilością poznanych przez Ciebie krajów i przebytych lądów, miarą spędzonych godzin i dni w samolotach, częstotliwością wizyt w poszczególnych skupiskach polonijnych, i zapewne te cyfry też mają swoją wymowę”²⁸.

Książka, która jest postrzegana jako atrybut emigranta²⁹, towarzyszyła zawsze arcybiskupowi. Wprawdzie już w domu rodzinnym były obecne czasopisma i książki, wśród nich „Gość Niedzielny”, „Posłaniec Serca Pana Jezusa”, kalendarze książkowe

Roku Akademickiego, 9.10.2007, „Wiadomości Archidiecezjalne (Katowickie)” 75, 12 (2007), s. 611-616.

²⁷ Zob. D. Zimoń, *Homilia w czasie Mszy Świętej z okazji 55. rocznicy święceń kapłańskich i 85. rocznicy urodzin Księdza Arcybiskupa Szczepana Wesolego. Rzym, kościół św. Stanisława – 24 października 2011 r., „Wiadomości Archidiecezjalne (Katowickie)” 79, 10 (2011), s. 383-387.*

²⁸ M. Stasiak, *art. cyt.*, s. 261-262.

²⁹ R. Habielski, *Życie społeczne i kulturalne emigracji*, Warszawa 1999, s. 172.

(śląskie, franciszkańskie, jezuickie) oraz powieści Henryka Sienkiewicza, które uczyły patriotyzmu i pięknej polszczyzny³⁰, ale dopiero lata wojenne rozwinęły w nim prawdziwą pasję czytania. Kiedy jesienią 1944 roku do oddziału wojskowego II Korpusu przyjechała objazdowa księgarnia, Szczepan Wesoly zakupił pierwszą książkę: *Historia Polski od 11 listopada 1918 r. do 17 września 1939 r.* Stanisława Mackiewicza³¹. Sam o tym wspomina: „Połknąłem książkowego bakcyła. Gdy już przerzucono nas z Włoch do Anglii, byłem w stanie wydać każdego funta z dwóch, które tygodniowo dostawałem jako szeregowiec, na książki. Interesowały mnie głównie historyczne, szczególnie te, które jakoś opisywały drogę Polski do niepodległości. Opracowania dotyczące wielkich postaci: Korfanteo, Witosa, Dmowskiego”³².

Przyszły opiekun polskiej emigracji wykorzystywał na lekturę każdą wolną chwilę: „Kiedy pracował w fabryce tekstylnej w Sowerby Bridge, zabierał ze sobą do pracy książki lub czasopisma i w ułamkach czasu w przerwie południowej czytał lub robił notatki”³³.

Życie seminaryjne w Papieskim Kolegium Polskim sprzyjało rozwijaniu ulubionego zajęcia. Jako kleryk Szczepan Wesoly brał udział w przygotowywaniu licznych wystaw książkowych, w tym zorganizowanej w 1954 roku wystawy z okazji dziesięciolecia bitwy pod Monte Cassino. Ekspozycję, na której udało się zgromadzić wiele cennych wydawnictw, odwiedziło wielu wybitnych przedstawicieli emigracji polskiej, na czele z gen. Władysławem Andersem. Szczepan Wesoly ze wzruszeniem oprowadzał swojego byłego dowódcę³⁴.

Arcybiskup bardzo ceni książki: „Przyznaję, że książki to moja słabość. Lubię chodzić po księgarniach i nigdy nie oszczędzałem na kupowaniu książek. Wołałem zaoszczędzić na ubraniu. Co ja tam zresztą potrzebowałem: czarne spodnie i koszulę...”³⁵. Jednak ta

³⁰ *Biskup na walizkach, dz. cyt.*, s. 31-32.

³¹ *Tamże*, s. 44.

³² *Tamże*.

³³ T. Gaik, *Niezrównany ministrant i działacz katolicki. Garść wspomnień o ks. biskupie Szczepanie Wesoly*, „Wiadomości PMK Czyn Katolicki” 21, 3-4 (1969), s. 14.

³⁴ *Biskup na walizkach, dz. cyt.*, s. 80-81.

³⁵ *Tamże*, s. 44.

wszechobecność książek w życiu arcybiskupa wynika także z głębokiego przekonania o sile i wartości słowa drukowanego dla posługi kapłańskiej i należytej opieki duchowej dla wiernych: „Po to kleryk zgłębia teksty liturgiczne, żeby tłumaczyć je ludziom. Po to uczy się życiowych problemów, żeby pomagać człowiekowi w konfesjonale. Po to dużo czyta, żeby jak najwięcej rozumieć z życia. Żeby tłumaczyć jak trzeba – krótko i prosto – trzeba bardzo wiele wiedzieć, bardzo wiele się uczyć”³⁶.

Owoce niezwykłej miłości do książek jest wyjątkowa kolekcja, której znakomita większość stała się własnością Biblioteki Teologicznej Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach. Z otrzymanych blisko 7 tys. woluminów do zbiorów włączono 6 289 egzemplarzy książek. Około 600 zdecydowano się umieścić na liście dubletów³⁷. Wszystkie publikacje opatrzone pieczęcią upamiętniającą pierwszego właściciela i zgromadzono w wydzielonym pomieszczeniu, przez co stanowią osobną kolekcję. Zaznaczyć należy, że część księgozbioru arcybiskupa pozostaje nadal do jego dyspozycji w Rzymie i w najbliższej przyszłości również wzbogaci zasoby biblioteki.

Księgozbiór arcybiskupa Wesołego ma charakter szczególny. O jego wyjątkowości decyduje kilka czynników, z osobą właściciela na pierwszym miejscu. Nie bez znaczenia jest jego zasobność. Możliwe, że należy do największych prywatnych księgozbiorów emigracyjnych. Wartość kolekcji wynika ponadto z obecności w nim dzieł rzadkich, często niskonakładowych, wydawanych w trudnych powojennych i emigracyjnych warunkach, oraz licznych zapisków dedykacyjnych pochodzących od znakomych ofiarodawców. Wszystko to sprawia, że księgozbiór wymaga szerokiego i wszechstronnego opracowania pod względem zakresu tematycznego oraz zasięgu chronologicznego, językowego, topograficznego i typograficznego, co naturalnie wykracza poza ramy niniejszej pracy.

³⁶ *Tamże*, s. 80.

³⁷ W 2009 roku ukazał się artykuł B. Kołodziej, który przedstawia księgozbiór w pierwszej fazie opracowania, a podane w nim dane dotyczące jego wielkości mają charakter orientacyjny; zob. *Kolekcja arcybiskupa Szczepana Wesołego – dar dla zbioru kościelnego Biblioteki Teologicznej*, w: *Biblioteki kościelne i klasztorne w Polsce. Historia i współczesność*, pod red. H. Olszar, B. Warząchowskiej, Katowice 2009, s. 143-147.

Całość zbioru ma charakter głównie historyczny i emigracyjny, przez co odbija wzmiankowane już upodobania czytelnicze właściciela. Nie jest to zatem typowy księgozbiór kapłański, złożony wyłącznie lub w przeważającej mierze z prac teologicznych. Wśród dominujących publikacji historycznych można wyróżnić wydawnictwa poświęcone II wojnie światowej, życia pod okupacją niemiecką i sowiecką, zagadnieniu Holocaustu oraz Polskich Sił Zbrojnych na Zachodzie. Ponadto można odnaleźć wiele syntez dziejów Polski, prac omawiających jej drogę do niepodległości, okres międzywojenny i polską politykę zagraniczną. Obecna jest tematyka przez wiele lat zakazana w kraju, jak np. zbrodnia katyńska lub powojenne lata komunizmu w Polsce. Duży zestaw stanowią prace dotyczące historii Kościoła w Polsce czy też losów chrześcijaństwa w innych krajach, zwłaszcza byłego bloku wschodniego. Liczne są również książki opisujące dzieje Watykanu oraz obcojęzyczne biografie papieskie, w tym Piusa XII, Pawła VI i bł. Jana Pawła II.

Wśród wydawnictw o tematyce emigracyjnej znajdują się prace omawiające w szerokim aspekcie polską emigrację, jej życie polityczne, społeczne i kulturalne. Nie brak także publikacji koncentrujących się na bieżących problemach polskiej diaspory i jej historii. Unikatowe cechy mają wydawnictwa jubileuszowe, upamiętniające wszelkie rocznice i wydarzenia z życia polonijnego. Cenny fragment kolekcji stanowią książki o polskim duszpasterstwie emigracyjnym, w tym podejmujące aktualne problemy Kościoła na obczyźnie. Bardzo szeroko reprezentowana jest literatura wspomnieniowa, nurt charakterystyczny dla piśmiennictwa polskiego na obczyźnie, w postaci zapisów doświadczeń wojennych osób wojskowych, duchownych i świeckich.

Pod względem typograficznym ta część kolekcji daje przegląd prawie wszystkich czołowych polskich ośrodków wydawniczych na emigracji: Katolicki Ośrodek Wydawniczy „Veritas”, Instytut Literacki, Editions Spotkania, Odnowa, Gryf, Orbis, Libella, Aneks, Polonia.

Na część teologiczną księgozbioru składają się natomiast przede wszystkim publikacje z zakresu teologii pastoralnej, a zwłaszcza małżeństwa, co było przedmiotem studiów arcybiskupa. Zebrane prace odzwierciedlają duże zainteresowanie właściciela mariologią oraz katolicką nauką społeczną. Sporą liczbę stanowią publikacje

o Soborze Watykańskim II, zarówno relacje polskich dziennikarzy, jak i wydania obcojęzyczne. Odrębny dział tworzą pisma Tomasza Mertona i opracowania o nim, w większości anglojęzyczne. Zwraca uwagę pokaźna liczba książek o św. Maksymilianie Marii Kolbem, wydawana na całym świecie, przede wszystkim z okazji jego beatyfikacji w 1971 roku. Wśród nich należy wyróżnić prace autorstwa Marii Winowskiej w kilkunastu tłumaczeniach (m.in. w języku angielskim, francuskim, niemieckim, portugalskim, włoskim).

Warto też wspomnieć, że w kolekcji znajdują się publikacje z historii sztuki, przewodniki oraz polska i obca literatura klasyczna. Bogatą część zbioru stanowią również dokumenty życia społecznego, na które składają się ulotki, broszury, programy, ogłoszenia, zaproszenia oraz rozmaite wycinki z gazet, stanowiące znakomity materiał źródłowy.

Kolekcja jest zaopatrzona także w czasopisma: „Przegląd Powszechny”, „Sodalis Marianus”, „Duszpasterz Polski Zagranicą”, „Pamiętnik Literacki”, „Zeszyty Historyczne” i polskie wydanie „L’Osservatore Romano”. Z kolei z zagranicznych wymienić można periodyki o tematyce maryjnej („Marianum”, „Marian Library Studies”) oraz historii sztuki i archeologii chrześcijańskiej („Forma Urbis”).

Profil językowy księgozbioru jest zróżnicowany. Wprawdzie przeważają publikacje w języku polskim (3 450 woluminów), jednak licznie reprezentowane są wydawnictwa obcojęzyczne, najczęściej włoskie (1 308) i angielskie (814), znacznie mniej jest książek niemieckich (104) oraz francuskich (56). Pojedyncze prace ukazały się m.in. w języku hiszpańskim, portugalskim, rosyjskim i łacińskim.

Wiele książek ze swojego księgozbioru arcybiskup kupował, sprowadzał, opierając się na recenzjach, jakie ukazywały się w katolickich tygodnikach i emigracyjnych czasopismach. Jednak znaczną część zbioru otrzymał w darze, o czym świadczą znajdujące się w książkach liczne dedykacje.

Dedykacje rękopiśmienne dla abp. Szczepana Wesolego

„Dedykacja rękopiśmienna jest zarówno wdzięcznym, jak i trudnym materiałem do badań. Wdzięcznym, gdyż mówi wiele o stosunkach między konkretnymi ludźmi, zapisuje niezapisaną kartę

historii autorów, książek, ludzi z kręgu autora, odsłania rzeczy zakryte. Trudnym, gdyż taka dedykacja jest często źródłem wymagającym innych źródeł dla swego wyjaśnienia³⁸. Słowa Jana Trzynadlowskiego w pełni potwierdza 421 dedykacji³⁹ odnalezionych w księgozbiorze abp. Szczepana Wesołego. Są one unikalnym uzupełnieniem powstałych już biogramów arcybiskupa, wymownym dowodem jego dokonań na niwie duszpasterskiej, świadectwem zawartych przyjaźni, licznych podróży oraz spotkań, często nieudokumentowanych. Jednocześnie dostarczają wielu informacji o swoich autorach, w liczbie ponad 270 osób, w większości wybitnych postaciach Kościoła polonijnego i krajowego oraz polskiej emigracji.

Z drugiej strony ich specyficzny charakter stwarza sporo problemów badawczych. Autograf bywa często niewyraźny, co uniemożliwia ustalenie tożsamości osoby, która go złożyła. Niejednokrotnie ta sama osoba podpisywała się w różny sposób, przez co konieczne były badania porównawcze charakteru pisma. Niełatwym zadaniem okazała się ponadto identyfikacja biograficzna ofiarodawcy, niebędącego osobą powszechnie znaną. Powyższe trudności oraz niepełność materiału badawczego (pozostała część kolekcji, znajdująca się nadal w posiadaniu arcybiskupa, z pewnością zawiera kolejne dedykacje) zdecydowały o charakterze niniejszej pracy, która stanowi jedynie wprowadzenie do problematyki dedykacji dla arcybiskupa Wesołego, a jednocześnie próbę ukazania ważności zapisków dedykacyjnych zarówno w badaniach bibliofilskich, jak i biograficznych. Prezentuje ona zaledwie część zebranych dotychczas dedykacji, które zostały przebadane przede wszystkim w kontekście zawartej treści, autorstwa oraz opatrzonych nimi książek. Zakres chronologiczny zarejestrowanych dedykacji jest imponujący, ponieważ zostały napisane na przestrzeni aż sześćdziesięciu lat: od 1947 roku⁴⁰ do 2007 roku.

³⁸ J. Trzynadlowski, *art. cyt.*, s. 12.

³⁹ Podana liczba nie uwzględnia wpisów złożonych wyłącznie z autografów. Ponieważ w księgozbiorze znajduje się jednak wiele tekstów dedykacyjnych ks. Zdzisława Peszkowskiego oraz kilka dedykacji Jana Pawła II, dlatego do ogólnej liczby dedykacji zdecydowano się również włączyć wyjątkowo autografy tych osób.

⁴⁰ Najwcześniejsza dedykacja pochodzi z czasów pobytu przyszłego arcybiskupa w Wielkiej Brytanii, a jej autorem jest kolega z wojska, Alojzy

Analiza wszystkich dedykacji pod względem treści pozwala na wyróżnienie kilku ich rodzajów. Trzeba jednak zaznaczyć, że część zapisków można przyporządkować do więcej niż jednej grupy. Dlatego też starano się je przedstawić w taki sposób, aby obrazowały życie, działalność oraz osobę abp. Szczepana Wesolego.

W zgromadzonym materiale liczne są tzw. dedykacje okolicznościowe, pisane z okazji imienin, urodzin, święceń kapłańskich, jubileuszu kapłaństwa czy też sakry biskupiej. Ich przegląd należy rozpocząć od dedykacji złożonych przez kolegów z Papieskiego Kolegium Polskiego w Rzymie na kartach książkowych podarunków imieninowych:

Z najserdeczniejszymi życzeniami / w święto Patrona / Koledzy / Marian Dumala⁴¹ / Józef Wójcik⁴² / Jan Dominik⁴³ / S Jagodziński⁴⁴ / T. Kęsik⁴⁵ / Teofil Wesołowski⁴⁶ / Edward Lipiński⁴⁷ / Jan Szponar⁴⁸ / Antoni Orliński⁴⁹ / Rzym, dnia 26.XII.1953

Guide to the Bible, t. 1, Rzym – Tournai – Paryż 1951, sygn.: 70768

Kaniewski: *Drogiemu Szczepanowi A. Kaniewski Blackpool 5.I.1947 (Bitwa o Monte Cassino*, t. 2, Rzym 1946, sygn.: 71780).

⁴¹ Marian Dumala, kapłan diecezji częstochowskiej (*100-lecie*, dz. cyt., s. 69).

⁴² Józef Wójcik (1919-1960), kapłan diecezji katowickiej, w Kolegium Polskim w latach 1952-1957, od 1957 roku w Australii (*tamże*, s. 71; *Słownik biograficzny duchowieństwa (archi)diecezji katowickiej 1922-2008*, pod red. J. Myszora, Katowice 2009, s. 454).

⁴³ Jan Dominik, kapłan diecezji chełmińskiej, w Kolegium Polskim w latach 1949-1957 (*100-lecie*, dz. cyt., s. 78).

⁴⁴ Stanisław Jagodziński, w Kolegium Polskim w latach 1950-1956 (*tamże*, s. 72).

⁴⁵ Tadeusz Kęsik, kapłan diecezji sandomierskiej (*tamże*, s. 83-84).

⁴⁶ Teofil Wesołowski, kapłan diecezji chełmińskiej, w Kolegium Polskim w latach 1953-1964 (*tamże*, s. 79).

⁴⁷ Edward Lipiński, kapłan diecezji łódzkiej, w Kolegium Polskim w latach 1950-1958 (*tamże*, s. 77).

⁴⁸ Jan Tadeusz Szponar, kapłan diecezji łucko-żytomierskiej (*tamże*, s. 89).

⁴⁹ Antoni Orliński, kapłan diecezji katowickiej, w Kolegium Polskim w latach 1950-1956 (*tamże*, s. 71).

*Kochanemu Szczepanowi / z najlepszymi życzeniami / ofiarują / T. Kęsik / E. Lipiński / Rzym, św. Szczepana, 1955 r.*⁵⁰

Quaestiones in Epistolam ad Romanos, Rzym 1955, sygn.: 76619

Te oraz inne, pochodzące z czasu formacji seminaryjnej, koleżeńsko-przyjacielskie notki dedykacyjne wskazują na sympatię, jaką cieszył się kleryk Szczepan Wesoły. Wynikała ona zapewne z jego usposobienia, tak opisanego przez jednego z uczestników kursów maturalnych w Alessano: „Szczepcio, rodem ze Śląska, był zawsze pogodny, uśmiechnięty, uczynny, nadzwyczaj koleżeński”⁵¹.

Wśród dedykacji imienninowych zwracają uwagę wyjątkowe życzenia ks. Tadeusza Gaika⁵², będące zapowiedzią przyszłych osiągnięć młodego kleryka:

Drogiemu Alumnowi / Szczepanowi Wesolemu / aby życiem swoim wyraził / symfonię doskonałości / na skalę utworów Szopena. / ks. T Gaik / 26.12.1954

Życie Chopina, Nowy Jork 1953, sygn.: 69411

Jak pokazują dedykacje, książki towarzyszą arcybiskupowi we wszystkich ważnych i doniosłych wydarzeniach życia kapłańskiego. Jednym z nich były święcenia prezbiteratu oraz prymicje, upamiętnione w następujący sposób:

W dniu Święceń Kapłańskich / Ks. A. Budzyński⁵³ / Rzym, 28.10.1956.

Esercizi spirituali al clero, Alba 1955, sygn.: 71120

Drogiemu Koledze / na pamiątkę Święceń Kapłańskich / Wladek⁵⁴ / 28.10.1956

Devotion to the Sacred Heart, Londyn – Glasgow 1956, sygn.: 74104

⁵⁰ Dedykacja znajduje się na wklejonej do książki kartce.

⁵¹ M. Waclawski, *Liberka*, [s. l.] 1992, s. 214.

⁵² Ks. Tadeusz Gaik był kapelanem w II Korpusie Polskim, organizatorem parafii w Halifaxie. Jego osoba zostanie szerzej omówiona przy autorach dedykacji.

⁵³ Antoni Budzyński (1918-1970), kapłan diecezji łomżyńskiej, w Kolegium Polskim w latach 1945-1954, kapelan i wychowawca w Polskim Domu Młodzieży „Marianum” w Carlsbergu (Pfalz) (*100-lecie*, dz. cyt., s. 76; Z.A. Judycki, dz. cyt., s. 44-45).

⁵⁴ Tożsamość ofiarodawcy nie została jeszcze ustalona.

*A Ks. Szczepan Wesoły / nel giorno della sua / ordinazione sacerdotale / Memento / / Roma 28/9/56*⁵⁵

Moral and Pastoral Theology, Nowy Jork 1952, sygn.: 69008

*Drogiemu Księdzu Szczepanowi / w uroczysty dzień Jego Prymicji / składa / Ks. Franciszek Okroy*⁵⁶, *T. Chr. / Rzym, dnia 29.X.1956*

Dizionario di teologia dogmatica, Rzym 1952, sygn.: 71132

Kolejne dedykacje są pamiątkami jubileuszów:

*Drogiemu Księdzu Biskupowi, / z okazji 20-lecia sakry biskupiej, / With prayers and good wishes. / Daniel P. Cronin*⁵⁷ / 7th February, 1989.

Through the Year with Words of Wisdom, Slough 1988, sygn.: 74123⁵⁸

Dwudziestopięciolecie święceń biskupich⁵⁹ przypominają wpisy:

*J. E. Ks. Biskupowi / Szczepanowi Wesolemu / w 25-tą rocznicę otrzymania / Sakry Biskupiej / ofiaruje / autor*⁶⁰. / Londyn, luty 1994.

Partyzanci trzech puszczy, Warszawa 1992, sygn.: 70124

*Drogiemu Arcybiskupowi / Szczepanowi / z okazji 25-letniej rocznicy / Konsekracji biskupiej / ofiaruje / ks. Romuald Rak*⁶¹ / Katowice, 7.2.1994

„*Chrystus tak, Kościół nie!*”?, Katowice 1993, sygn.: 68985

⁵⁵ Autor dedykacji, niestety dotychczas nieustalony, prawdopodobnie pomylił się, podając datę. Szczepan Wesoły przyjął święcenia kapłańskie 28 października 1956 roku.

⁵⁶ Franciszek Okroy, w Kolegium Polskim w latach 1945-1953, dr teologii na Gregorianum, Wikariusz Generalny Towarzystwa Chrystusowego dla Wychodźców (*100-lecie, dz. cyt.*, s. 90-91).

⁵⁷ Daniel P. Cronin, kanclerz archidiecezji Westminster, Krajowy Duszpasterz Towarzystwa św. Wincentego à Paulo.

⁵⁸ Na książce znajdują się dwa wpisy: jeden w języku polskim, drugi w angielskim.

⁵⁹ Zob. K. Mochlińska, *Na 25-lecie sakry biskupiej JE Ks. Biskupa Szczepana Wesolego*, „Wiadomości PMK Czyn Katolicki” 45, 1 (1994), s. 3-4.

⁶⁰ Adolf Pilch (1914-2000), cichociemny, po II wojnie światowej na emigracji w Wielkiej Brytanii.

⁶¹ Romuald Rak (1920-2003), kapłan diecezji katowickiej, wykładowca w WSSD, kierownik Instytutu Teologii Pastoralnej KUL (*Słownik biograficzny katolickiego duchowieństwa śląskiego XIX i XX wieku*, pod red. M. Patera, Katowice 1996, s. 330-331).

W 1996 roku arcybiskup Wesoły obchodził podwójny okrągły jubileusz: kapłaństwa oraz urodzin. Nie zabrakło wówczas życzeń ze strony rodzimej archidiecezji katowickiej. Z tej okazji czytamy:

Wspominając / 70 lecie Urodzin / 40 lecie Kapłaństwa / Księdza Arcybiskupa Szczepana, / naszego Rodaka, / przekazujemy najlepsze życzenia i / zapewniamy o modlitwie. / Szczęść Boże! / Damian Zimoń / + Gerard Bernacki / ks. Wiktor Skworc / ks. Józef Pawliczek / Katowice, 24. XI.1996.

Słownik biograficzny katolickiego duchowieństwa śląskiego XIX i XX wieku, Katowice 1996, sygn.: 70161

O dostojnym Jubilacie pamiętała także Polonia:

Drogiemu Jubilatowi / wdzięczni [diecezjanie] / rozsiani po całym świecie / Aleksandra, Jerzy, Marta, Andrzej i Ryszard / Kulczyccy⁶² / 26.10.1996

Europe. A History, Oxford – Nowy Jork 1996, sygn.: 69026

Drugi rodzaj dedykacji stanowią dedykacje będące świadectwem podróży arcybiskupa, wizytacji duszpasterskich polskich wspólnot na całym świecie, ważnych wydarzeń, których był uczestnikiem, lub spotkań prywatnych. O pobycie w Szwecji przypomina wpis Apolonii Załuskiej-Strömberg⁶³:

Zainicjowane i wykonane przeze mnie / przekłady z wczesno-średniowiecznej literatury / islandzkiej: / Saga o Gunnlaugu (z wyczerpującymi objaśnieniami) / wyd. Ossolineum w serii Biblioteki Narodowej. / Saga o Njalu – Wyd. Poznańskie 1968. / Saga Rodu z Laxdalu – Wyd. Pozn. 1972 / Saga o Egilu – Wyd.

⁶² Aleksandra i Jerzy Kulczyccy, właściciele księgarni „Orbis” i „Odnowa” (zob. R. Habielski, *Polski Londyn*, Wrocław 2000, s. 79, 135, 143; I. Janas, *Polskie firmy wydawnicze w Wielkiej Brytanii po II wojnie światowej (1945-1985)*, „Rocznik Biblioteki Narodowej” 21-22 (1985-1986), s. 216; *Akcja niepodległościowa na terenie międzynarodowym 1945-1990*, pod red. T. Piesakowskiego, Londyn 1999, s. 134).

⁶³ Apolonia Załuska-Strömberg (1906-2005), filolog, polonistka, od 1946 roku w Szwecji, prowadziła badania nad językiem staroislandzkim i kulturą nordycką, była autorką wielu prac naukowych oraz tłumaczeń z języka szwedzkiego i staroislandzkiego (*Encyklopedia polskiej emigracji i Polonii*, pod red. K. Dopierały, t. 5, Toruń 2005, s. 385-386).

Poznańskie 1974. / Saga o Frithiof's Czasop. Poezja 1975. / razem przeszło 46 000 egzemplarzy. / Ekscelencji Księdzu Biskupowi / Szczepanowi Wesołemu / Ku pamięci wizyty na Północy / autorka przekładu. / Stockholm dnia 20.6.76.

Saga o Egilu, Poznań 1974, sygn.: 70075

Do spotkania z Michaelem Bourdeaux⁶⁴, założycielem Keston College (Centrum Studiów Religijnych i Komunizmu), nawiązuje dedykacja autorska:

To Bishop Wesoły, / with warmest greetings / and thanks for your / visit, / Michael Bourdeaux / Keston College, / 15 Oct 1979.

Land of Crosses, Devon 1979, sygn.: 68839

Podobny charakter ma notka autorska:

Drogiemu Księdzu Arcybiskupowi / Szczepanowi Wesołemu na pamiątkę / wspólnej podróży z Neapolu do / Liverpoolu na „Empress of Australia” / i naszych spotkań w Rio / Krzysztof Gluchowski⁶⁵ / Rio de Janeiro 16 kwietnia 2000 r.

W polskim Londynie 1947-1970, Londyn 1999, sygn.: 69943

Po wizytacjach parafialnych w Australii pozostały dedykacje:

Drogiemu Ks. Biskupowi / Szczepanowi Wesołemu / z okazji odwiedzin / parafii Ottoway S.A. / Autor / Szablewski CR⁶⁶ / Ottoway 8.IX.1980 r.

⁶⁴ Michael Alan Bourdeaux, (1934-), duchowny kościoła anglikańskiego, od 1969 roku dyrektor Keston College, członek Royal Institute of International Affairs, autor publikacji poświęconych Kościołowi w krajach bloku wschodniego (zob. *Who's Who in the World. Eighth edition 1987-1988*, Wilmette 1986, s. 116).

⁶⁵ Krzysztof Gluchowski (1926-), inżynier, publicysta i działacz polonijny, żołnierz II Korpusu Armii Polskiej, mieszkał w Anglii, Hiszpanii, a od 1988 roku w Brazylii, jeden z założycieli Brazylijskiego Instytutu Kultury Polskiej w Rio de Janeiro (*Encyklopedia polskiej emigracji i Polonii*, dz. cyt., t. 2, 2003, s. 115-116).

⁶⁶ Marian Szablewski (1940-), kapłan Zgromadzenia Księży Zmartwychwstańców, w latach 1978-1990 i 1998-2000 proboszcz parafii św. Maksymiliana Kolbego w Ottoway w Australii, gdzie w 1980 roku założył zespół teatralny. Autor scenariuszy teatralnych, adaptacji, tłumaczeń, filmów religijnych i publikacji książkowych (*Encyklopedia polskiej emigracji i Polonii*, t. 5, dz. cyt., s. 33-34).

The Opposition of the Reformers of the Sixteenth Century to the Mass without the Participation of the People, Rzym 1977, sygn.: 76480

Jego Ekscelecji Arcybiskupowi Szczepanowi Wesołemu / na pamiątkę odwiedzin z posługą duszpasterską / w AUSTRALII, zespół teatralny „OTTOWAY” w ADELAJDZIE / z radością i wdzięcznością ofiaruje tę książkę – album / upamiętniającą przesłanie moralne POLAKÓW w myśl: / „RIDENTEM DICERE VERUM” i „EVVIVA L'ARTE!” / Z serdecznymi pozdrowieniami / AUTORKA KSIĄŻKI: TERESA WILKANS REŻYSER ZESPOŁU: Ks. MARIAN SZABLEWSKI CR PREZES ZESPOŁU: BRONISŁAW WILKANS

Teatr Ottoway, Hallet Cove 2005, sygn.: 76947

Inną pamiątką odwiedzin parafii, tym razem włoskiej, jest wpis jej proboszcza:

A Sua Eccellenza / Mons. STEFANO WESOŁY / nel ricordo della Sua Visita / a CALERNO per dare il DOMO / dello SPIRITO SANTO nella / S. Cresima Con amicizia / e fraternità / Il Parroco / don Gianni Bigi / CALERNO 1-7-1999

S. Margherita – una chiesa nel cuore, Calerno 1999, sygn.: 74007

Podróże do obu Ameryk uwidocznione zostały m.in. następującymi słowami:

Na pamiątkę odwiedzin / Kanady lato 1979 / Jan i Maria Kaszuba⁶⁷ / Toronto 29.8.79

The Pope in Poland. Nine Days That Warmed the World, Toronto 1979, sygn.: 76644

oraz w pamiętnikach polskich emigrantów:

Jego Ekscelecji Arcybiskupowi Szczepanowi Wesołemu / na pamiątkę wizyty w Północnej Kalifornii / Wojciech Winkler⁶⁸ – autor / 7 lutego 1997 r.

Emigrant, Warszawa 1994, sygn.: 68213

⁶⁷ Jan Kaszuba (1921-2007), prezes Stowarzyszenia Polskich Kombatantów, Zarządu Głównego Kongresu Polonii Kanadyjskiej, organizator spotkania Polonii kanadyjskiej z Janem Pawłem II podczas jego wizyty w Kanadzie (<http://www.wspolnota-polska.org.pl/index.php?id=kr71015>, 27.12.2011).

⁶⁸ Wojciech A. Winkler, inżynier, działacz niepodległościowy i polonijny, zamieszkały początkowo w Wielkiej Brytanii, potem w Stanach Zjednoczonych.

*Jego Ekscelencji / Ks. Arcybiskupowi / Szczepanowi Wesołemu / Delegatowi Prymasa Polski / dla Duszpasterstwa Emigracji / na pamiątkę pobytu w Cordobie / Argentyna, niniejsze wspomnienia / dedykuje cichociemny Polskich / Sił Zbrojnych na Emigracji. / S B Skowroński⁶⁹ / „Tulipan” / Cordoba, 22 sierpnia 1997 roku.
Orzeł ujarzmiony, Cordoba 1990, sygn.: 70018*

Z kolei wizyty w Polsce upamiętnia przykładowo dedykacja ks. Adama Krasińskiego⁷⁰:

Jego Ekscelencji / Księdzu Biskupowi Szczepanowi WESOŁEMU / z wyrazami wdzięczności i serdecznej pamięci / Ks. Adam Krasiński / – Po wizycie – Diecezja Białostocka / Białystok, w Uroczystość Św. Władysława : 27.VI.1991.

Przed wizytą. Archidiecezja w Białymstoku – 5 czerwca 1991, Białystok 1991, sygn.: 68208

Służba abp. Szczepana Wesołego jako duszpasterza emigracji jest powszechnie doceniana. Świadczą o tym nie tylko wspomniane już nagrody i odznaczenia, ale także słowa uznania i wdzięczności zapisane na stronach tytułowych ofiarowanych książek. Tworzą one tzw. dedykacje hołdownicze, odwołujące się do autorytetu I dokonań arcybiskupa. Ich autorami są w większości przedstawiciele duchowieństwa, m.in. bp Ignacy Jeż i bp Józef Życiński:

Ks. Biskupowi Szczepanowi / Wesołemu / ze słowami uznania za / wspaniałą „polonijną” / pracę przez tak długie / lata sprawowaną / autor / Koszalin – / – Rzym, w styczniu 2002 r.

Nawrócenie przywilejem wolności, Katowice 2001, sygn.: 71214

Ks. Abpowi Szczepanowi / z serdeczną wdzięcznością / za więź z Polonią / i dzielenie jej trosk / + Józef Życiński / 12 III 1997 r.

Świadectwo dialogu, Tarnów 1997, sygn.: 68776

Zasługi arcybiskupa przytaczają także następujące dedykacje autorskie:

⁶⁹ Stanisław Bronisław Skowroński (1919-), cichociemny, oficer Sztabu Naczelnego Wodza PSZ na Zachodzie, działacz AK na Wileńszczyźnie, aresztowany przez NKWD, w 1945 roku uciekł z łagru, przedostał się do Wielkiej Brytanii, a następnie zamieszkał w Argentynie.

⁷⁰ Adam Krasiński (1939-), wikariusz generalny archidiecezji białostockiej, kustosz relikwii bł. Michała Sopoćki.

*Jego Ekscelencji / Ks. Abpowi Szczepanowi / Wesolemu – / w dowód uznania oraz / z życzeniem służenia Ojczyźnie / w dobrze ukierunkowany sposób / tj. poprzez cnotę pietyzmu (jak / to widzimy w Jego dotychczasowej / działalności dla Emigracji Polskiej), / w czym może pomóc niniejsza / praca, ofiaruje / oddany w Panu: / ks. Jan Kowalczyk
Miłość ojczyzny w nauce św. Tomasza z Akwinu, Poznań – Warszawa 1975,
sygn.: 69678*

*Jego / Ekscelencji / Ks Arcybiskupowi / Szczepanowi Wesolemu / z wyrazami uznania / i podziękowaniami / za troskę o trwałość / kultury polskiej poza / Polską, z prośbą o / pasterskie błogosławieństwo / ofiaruje / Leon Dyczewski / OFM Conv.⁷¹
Polacy w Bawarii, Lublin 1993, sygn.:68347*

+ *Lublin 3.05.98. / Jego Ekscelencji / Najprzewielebniejszemu Księdzu Arcybiskupowi / dr Szczepanowi Wesolemu / z najwyższym podziwem dla / Jego poświęcenia na rzecz / Polonii i Polaków w świecie / autor / Ks. Edward Walewander⁷²
Katolicyzm na Wschód od Bugu, Nakło nad Notecią 1998, sygn.: 70438*

Ogromne uznanie ze strony środowiska kapłanów emigracyjnych za posługę arcybiskupa najpełniej oddaje dedykacja pióra ks. Józefa Warszawskiego SJ⁷³:

*Wzorowi duszpasterzowania / Jego Ekscelencji Ks. Biskupowi / Szczepanowi Wesolemu / by mu anioly emigrantów polskich / złotymi zgłoskami zapisywali / poniesione prace i ofiarne trudy. / z prośbą o błogosławieństwo – / Ks. J. Warszawsky / 13.XI.89
Myśl jest bronią, Warszawa 1989, sygn.: 68156*

⁷¹ Leon Dyczewski OFM (1936-), kierownik Katedry Socjologii Kultury Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, dyrektor Studium Komunikowania Społecznego i Dziennikarstwa KUL, dyrektor Akademii Społecznej w Lublinie, autor prac z zakresu socjologii (G. Polak, *Kto jest kim w Kościele*, Warszawa 1999, s. 77).

⁷² Edward Walewander (1947-), ksiądz, w latach 1990-2005 dyrektor Instytutu Badań nad Polonią i Duszpasterstwem Polonijnym Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego oraz redaktor naczelny „Studiów Polonijnych”, prezes Towarzystwa Naukowego Polska-Wschód, autor licznych prac o tematyce polonijnej (*Encyklopedia polskiej emigracji i Polonii*, t. 5, dz. cyt., s. 530).

⁷³ Osoba ks. Józefa Warszawskiego SJ zostanie omówiona przy autorach dedykacji.

Warto wspomnieć, że działalność arcybiskupa Wesołego została doceniona również przez władze państwowe:

JE Ks. Arcybiskupowi / Szczepanowi Wesołemu / z wielkim szacunkiem / i uznaniem za oddaną pracę / dla Polonii / z serdecznością / – Grzegorz Łubczyk⁷⁴ / Ambasador RP na Węgrzech / w l. 1997-2001 / Rzym – Watykan, 18.10.2002

Ojczyznę mamy jedną, Warszawa 2002, sygn.: 69989

oraz przez historyków:

JE / Ks. Arcybiskupowi Wesołemu / z wyrazami uznania / dla ojcowskiej opieki / nad Polonią / Peter Raina / Berlin, 25.08.02

Piasecki na indeksie watykańskim, Warszawa 2002, sygn.: 69716

„Kto zna biskupa Szczepana, wie, że (...) będzie zawsze bratem każdemu Kapłanowi z myślą o tym, jak mu służyć, jak mu pomóc”⁷⁵. Służebna postawa arcybiskupa, pełna poświęcenia dla innych, oraz gotowość do niesienia pomocy znajduje potwierdzenie w zgromadzonych zapiskach dedykacyjnych. Wiele z nich stanowią tzw. dedykacje dziękczynne, w których ofiarodawcy składają podziękowania za okazaną pomoc. Najwcześniejszą dedykacją tego typu są słowa:

Drogiemu Szczepanowi / na dzień imienin z naj- / serdeczniejszymi życzenia- / mi, dziękując jeszcze raz / za pomoc związaną z moi- / mi święceniemi i prymicja- / mi, ofiaruje / wdzięczny / Ks. Józef⁷⁶ / Rzym, dnia 26.XII.1955.

Per un mondo nuovo, Rzym 1954, sygn.: 74386

⁷⁴ Grzegorz Łubczyk (1946-), polonista, dziennikarz, wieloletni korespondent prasy polskiej na Węgrzech, w latach 1997-2001 ambasador RP w Budapeszcie

(http://kultura.lublin.eu/osoby,1,3589,Grzegorz_%C5%81ubczyk.html?local_e=pl_PL, 27.12.2011).

⁷⁵ *W służbie emigracji. 25 lat posługi pasterskiej ks. arcybiskupa Szczepana Wesołego, delegata Prymasa Polski dla duszpasterstwa emigracji*, pod red. K. Mochlińskiej, Z.E. Wałaszewskiego, Londyn 1994, s. 24.

⁷⁶ Prawdopodobnie chodzi o wspomnianego już ks. Józefa Wójcika, który przyjął święcenia kapłańskie 17 grudnia 1955 roku (*100-lecie, dz. cyt.*, s. 71; *Słownik biograficzny katolickiego duchowieństwa śląskiego, dz. cyt.*, s. 454).

Liczne są też dedykacje księży polskich i polonijnych wyrażające podziękowanie za wsparcie okazane w pracy naukowej:

J. Eksc. Najprzew. ks. biskupowi / Szczepanowi Wesolemu / z wyrazami wdzięczności za łaskawą / pomoc w zdobywaniu źródeł pracę / niniejszą ofiaruje / Walorek⁷⁷, / Madrid 6/VI 71.

Los acuerdos con los países del este europeos, Salamanka 1971, sygn.: 77907

Jego Ekscelencji / Księdzu Biskupowi / Szczepanowi Wesolemu / z prośbą o przyjęcie / i podziękowaniem / za współpracę przy / wydaniu tego dokumentu. / ks. Jan Śliwański⁷⁸ / 30.IX.1982

Spotkanie Polonii z Janem Pawłem II w Niemczech, Hamburg 1982, sygn.: 71403

J.E. Księdzu Arcybiskupowi / Szczepanowi Wesolemu / z serdecznym podziękowaniem / za pomoc w publikacji / tej książki / autor⁷⁹ / Lublin, 8.XI.'97.

Kościół katolicki w ZSSR 1917-1939. Zarys historii, Lublin 1997, sygn.: 76969

Słowa podziękowania kierują ponadto do arcybiskupa ks. Zdzisław Peszkowski oraz ks. Józef Warszawski SJ:

Jego Ekscelencji / Ks. Bp. Szczepanowi / Wesolemu / z wyrazami / miłości / i / wdzięczności / za zorganizowanie / Zlotu Polonii / x Z Peszkowski / 16.X.1979 r.

Papież Jan Paweł II wśród swoich, Orchard Lake 1979, sygn.: 71443

Jego Ekscelencji Księdzu Biskupowi / Szczepanowi Wesolemu / na znak przyjaznej współpracy, / jaka nas łączyła od dni londyńskich / i jako wyraz wdzięczności za kazanie / na otwarcie 400-lecia Kościoła i Hospicjum w Rzymie / które tak znacząco podkreślało / bohaterskie stawianie prawdy religijnej / ponad

⁷⁷ Marian Walorek (1912-1988), kapłan diecezji poznańskiej, więzień niemieckiego obozu koncentracyjnego w Dachau, duszpasterz polonijny w Hiszpanii w latach 1946-1988, rektor tamtejszej Polskiej Misji Katolickiej (Z.A. Judycki, dz. cyt., s. 418).

⁷⁸ Jan Śliwański (1934-2008), proboszcz parafii polskiej w Hamburgu (Encyklopedia polskiej emigracji i Polonii, t. 5, dz. cyt., s. 85).

⁷⁹ Roman Dzwonkowski SAC.

wszystkie inne względy – / *semper addictus in Domino* / Autor / Rzym, / 10.V.1978.

Studia nad wyznaniowością religijną marszałka Józefa Piłsudskiego, Londyn 1978, sygn.: 71745

jak również ks. Ryszard Juszcak⁸⁰:

Jego Ekscelencji / Ks. Arcybiskupowi Szczepanowi Wesołemu / z podziękowaniem za otoczenie dzieła / Koronacji w tamtych dniach opieką i Sercem / za wszelkie działania podjęte by dzieło / to doprowadzić do owocnego końca. / Za osobistą życzliwość i dobroć dla mnie / Autor Ryszard Juszcak / Londyn w 10-tą rocznicę Koronacji / Madonny Kozielskiej – Zwycięskiej

Madonna Kozielska – Zwycięska, Kraków 2007, sygn.: 73916

Posługiwanie duszpasterskie przypominają dedykacje autorskie:

Z wyrazami wdzięczności za posługę / Arcypasterską na terenie Francji / z najlepszymi życzeniami. / Ks. Stanisław Jeż⁸¹ / Boże Narodzenie 1995

My jesteśmy czasem. Kazania i homilie, Paryż 1995, sygn.: 70715

Jego Ekscelencji / Umiłowanemu Księdzu Arcybiskupowi / Dr-owi SZCZEPANOWI WESOŁEMU / w podziękowaniu za posługę duchową / w parafii Chrystusa Króla na Balham / przez wiele lat, dobroć i życzliwość / z serca tę książkę ofiaruje / w imieniu parafian / ks. Władysław Wyszowadzki⁸² / Londyn 1998-06-12.

⁸⁰ Ryszard Juszcak (1942-), kapłan diecezji krakowskiej, zamieszkały w Wielkiej Brytanii, naczelny kapelan Stowarzyszenia Polskich Kombatantów, kapłan Związku Lotników Polskich w Wielkiej Brytanii (Z.A. Judycki, *dz. cyt.*, s. 163).

⁸¹ Stanisław Jeż (1945-), misjonarz w Kongo Brazzaville, od 1985 roku rektor Polskiej Misji Katolickiej we Francji i dyrektor tygodnika polskiej emigracji „Głos Katolicki”, inicjator utworzenia nowych placówek duszpasterskich we Francji (*Encyklopedia polskiej emigracji i Polonii*, t. 2, *dz. cyt.*, s. 320-321; A. i Z. Judyccy, *W służbie*, *dz. cyt.*, s. 102).

⁸² Władysław Wyszowadzki (1949-), ksiądz, prałat, po święceniach w Paryżu skierowany w 1978 roku do pracy duszpasterskiej w Polskiej Misji Katolickiej w Londynie, od 1992 roku proboszcz parafii Chrystusa Króla na Balham, od 1990 roku dyrektor Fundacji imienia ks. Józefa Kardynała

Wdzięczni Bogu. Złoty jubileusz parafii Balham 1948-1998, Londyn 1998, sygn.: 68368

Wyrazy wdzięczności składają również osoby świeckie, m.in. przedstawiciele Instytutu Polsko-Skandynawskiego⁸³:

J. E. Ks. Arcybiskupowi / Szczepanowi Wesolemu – / drogiemu Opiekunowi wychodźstwa / w podzięce za wszelkie dobro / i wsparcie moralne w okresie / X-lecia działalności Instytutu / wdzięczny / Zarząd i Członkowie / IPS / Kopenhaga, 12.IX.1995 RP

Z dziejów Polski i Skandynawii, Kopenhaga 1995, sygn.: 68225

oraz (na swojej pracy) krytyk literacki Krzysztof Dybciak⁸⁴:

Ks. Arcybiskupowi Szczepanowi Wesolemu, / duszpasterzowi i badaczowi emigracji, / ze słowami szacunku i / wdzięczności za inspirującą rozmowę – / Krzysztof Dybciak / Rzym, 23 września 1996

Karol Wojtyła a literatura, Tarnów 1991, sygn.: 78381

Jako kierownik Sekcji Języków Słowiańskich w Biurze Prasowym Soboru Watykańskiego II arcybiskup Wesoly zaskarbił sobie powszechne uznanie ze strony publicystów i dziennikarzy⁸⁵, o czym zaświadczały słowa wieloletniego redaktora „Tygodnika Powszechnego”, sprawozdawcy trzech soborowych sesji Soboru Watykańskiego II:

Glempa, Prymasa Polski, asystent Instytutu Polskiej Akcji Katolickiej (http://www.parafia-balham.co.uk/?page_id=24, 27.12.2011; A. Romejko, *dz. cyt.*, s. 198, 237, 247).

⁸³ Instytut Polsko-Skandynawski z siedzibą w Kopenhadze został założony w 1985 roku. Składa się z fundacji oraz instytutu naukowo-badawczego. Prowadzi badania naukowe dotyczące historii stosunków Polski z krajami skandynawskimi, działalność wydawniczą, organizuje odczyty (*Encyklopedia polskiej emigracji i Polonii*, t. 2, *dz. cyt.*, s. 249-250).

⁸⁴ Krzysztof Dybciak, filolog, jeden z pionierskich badaczy emigracyjnej kultury polskiej, w latach 1997-1999 kierownik Katedry Literatury Współczesnej KUL, a od 2000 roku kierownik Katedry Literatury Polskiej XX wieku na UKSW (*Who is Who w Polsce*, t. 1, Zug 2008, s. 815).

⁸⁵ S. Wesoly, „*Aby wiara nie była daremna...*” (*I Kor 15,7*), Katowice 2000, s. 13.

Przewielebnemu i Drogiemu / Księdzu Szczepanowi Wesolemu / z wielką wdzięcznością / za „opiekę” w czasie / Soboru. / Jerzy Turowicz⁸⁶ / 13.II.64

Chrześcijanin w dzisiejszym świecie, Kraków 1963, sygn.: 76857

Wiele ciepłych słów płynie z serc polskich emigrantów:

Bardzo Drogiemu / Księdzu Biskupowi / – przekazując ogromną wdzięczność / za ten Boży Dar, jakim jest / Sam Ksiądz Biskup – dla nas / jako społeczności i dla nas osobiście / Z serca oddani in Christo / i w Jego Przyjaźni / Olgierd i Aniela / Stepanowie⁸⁷.

Rediscovering Freedom, Londyn 1992, sygn.: 70963

Z kolei podziękowania za współpracę przy beatyfikacji o. Maksymiliana Kolbego złożył na swojej publikacji Antonio Ricciardi, generalny postulator Zakonu Braci Mniejszych Konwentualnych:

A Sua Eccellenza Reverendisima / Mons Szczepan Wesoly / con grato animo per la / preziosa e affettuosa collabora- / zione da anni nella Causa / di Beatificazione dal / B. Massimiliano Maria Kolbe – / Antonio Ricciardi / Roma 3-marzo 1972

Beato Massimiliano Maria Kolbe, Rzym 1971, sygn.: 71065

Warto wspomnieć, że niewielka część dedykacji została napisana w obcych językach. Najliczniej reprezentowane są dedykacje w języku angielskim (15), zazwyczaj bardzo krótkie:

Oct 18, 1995 / To / Archbishop / Szczepan / Wesoly / with warm best wishes / Thomas P Melady⁸⁸

The Ambassador's Story, Huntington 1994, sygn.: 68818

⁸⁶ Jerzy Turowicz (1912-1999) (E. Ciborska, *Leksykon polskiego dziennikarstwa*, Warszawa 2000, s. 567-569).

⁸⁷ Olgierd Stephan (1924-2004), architekt, działacz katolicki, od 1950 roku w Wielkiej Brytanii, prezes i generalny sekretarz Instytutu Polskiego Akcji Katolickiej, wielokrotny szef polskiej emigracyjnej delegacji do Europejskiego Forum Krajowych Katolickich Rad Apostolstwa Świeckiego (*Encyklopedia polskiej emigracji i Polonii*, dz. cyt., t. 4, 2005, s. 471).

⁸⁸ Thomas Patrick Melady, dyplomata amerykański, w 1989 roku mianowany ambasadorem nadzwyczajnym i pełnomocnikiem Stanów Zjednoczonych Ameryki przy Stolicy Apostolskiej, autor książek i artykułów, odznaczony przez wiele uczelni doktoratem *honoris causa* (http://en.wikipedia.org/wiki/Thomas_Patrick_Melady, 27.12.2011).

*Dear Bishop, / I hope you enjoy / the read. / David Sells*⁸⁹
The Pope's Divisions, Londyn – Boston 1981, sygn.: 70323

Następną grupę stanowi jedenaście dedykacji włoskich, w tym autorskie:

*All 'Ece.mo Szczepan Wesoly / con piu cordiali e devoti / sentimenti – / e l'augurio di ogni bene – / Mario Oliveri*⁹⁰ /
Londra / 15 febbraio 1981

The Representatives. The Real Nature and Function of Papal Legates,
Gerrards Cross 1980, sygn.: 68843

*A Sua Eccellenza Arcivescovo / Wesoly / con stima e ammirazione / Giuliana Morandini*⁹¹ / *Roma maggio 1998*
Caffè specchi, Warszawa 1995, sygn.: 76580

*J.E. / Szczepan Wesoly / con grande simpatia / e deferenza, / Giacomo Pezzali*⁹² / *25/4/1982*

Polonia ultimo ciak. L'avventura del film „Da un paese lontano” di Krzysztof Zanussi, Mediolan 1982, sygn.: 73958

*Al. Rev. mo Arcivescovo / Szczepan Wesoly con / devota e filiale amicizia / Galatone Settembre 1994 / l'autore*⁹³

Salento e Polonia: cinquecento anni di amicizia da Bona Sforza a Carol Wojtyla, Lecce 1994, sygn.: 70841

Najcenniejszą z pięciu dedykacji napisanych po niemiecku jest zapewne wpis autorski przysłego papieża Benedykta XVI:

⁸⁹ David Sells (1918-1993), żołnierz, prawnik, polityk Partii Konserwatywnej (<http://www.independent.co.uk/news/people/obituary-sir-david-sells-1509651.html>, 27.12.2011).

⁹⁰ Mario Oliveri, biskup, sekretarz Nuncjatury Apostolskiej w Dakarze, w Senegal, w Rzymie, w latach 1978-1985 służył w Nuncjaturze Apostolskiej w Londynie i Paryżu (http://it.wikipedia.org/wiki/Mario_Oliveri, 27.12.2011).

⁹¹ Giuliana Morandini, włoska pisarka, autorka esejów, szkiców i powieści.

⁹² Giacomo Pezzali, dziennikarz i producent filmowy.

⁹³ Vittorio Zacchino, autor esejów historyograficznych poświęconych południowej części Włoch.

Für Weihbischof Wesoly / in bruderliche Verbundenheit / Joseph Card. Ratzinger / 19.9.1978

Die Tochter Zion, Einsiedeln 1977, sygn.: 71657

Autorzy dedykacji

Omówione zostały już dwa elementy dedykacji, tj. jej adresat oraz tekst. Kolejny stanowi autor dedykacji. Wydaje się, że już powyższe dedykacje pokazują, jak zróżnicowany jest krąg ofiarodawców książek arcybiskupowi Wesołemu. Należą do niego wybitni przedstawiciele Kościoła krajowego i emigracyjnego oraz osoby świeckie, w większości czołowe nazwiska środowiska emigracyjno-polonijnego w wielu państwach, działacze społeczni i polityczni, wojskowi, pracownicy nauki i kultury.

Zdecydowanie największą grupę ofiarodawców stanowią księża, licznie reprezentowani przez duszpasterstwo polonijne. Wśród pochodzących od nich dedykacji za najważniejsze trzeba uznać wpisy pióra dwóch wielkich duszpasterzy emigracji, poprzedników arcybiskupa Wesołego. Dedykacja abp. Józefa Gawliny (1892-1964) zachowała się na książce, będącej – jak czytamy – podarunkiem imieninowym:

*Drogiemu / Księdzu Szczepanowi Wesołemu / na Imieniny 1958 r
/ + Józef Gawlina / Abp*

Il messaggio sociale del christianesimo, Rzym 1958, sygn.: 70449

Z kolei kard. Władysław Rubin (1917-1990) przekazał mu swoją biografię, na której skierował do arcybiskupa Wesołego ciepłe słowa:

*Drogiemu Księdzu Biskupowi Szczepanowi / WESOŁEMU /
Z prośbą o przyjęcie krótkiej historii / „Lwowianina” na
Drogach Świata / i serdecznym podziękowaniem, że za łaską /
Bożą niektóre jej rozdziały mogliśmy przeżyć / wspólnie. / Łączę
wyrazy braterskiego oddania / w Panu. / Władysław Kard. Rubin
/ Rzym, Wielkanoc 1985 r.*

*Lwowianin na drogach świata. Władysław Kardynał Rubin,
Rzym 1985, sygn.: 70519*

W kolekcji nie mogło zabraknąć książek autorstwa ks. Jerzego Mirewicza SJ (1909-1996), londyńskiego duszpasterza polskiej

emigracji, członka Polskiego Towarzystwa Naukowego na Obczyźnie, redaktora londyńskiego „Przeglądu Powszechnego”, kapelana byłych żołnierzy AK⁹⁴. Spośród ponad dwudziestu książek dwanaście zostało opatrzonych dedykacjami autora⁹⁵, które napisane w latach 1971-1989 zawsze zawierały podobną formułę:

Jego Ekscelencji Księdzu Biskupowi / Szczepanowi Wesołemu / szczerze w Chrystusie oddany / autor / Londyn 18.8.1979.

Życie wewnętrzne emigracji, Londyn 1979, sygn.: 70641

Prawdziwym rekordzistą dedykacji okazał się ks. Zdzisław Peszkowski (1918-2007), oficer II Korpusu Polskiego, profesor w Seminarium Polskim w Orchard Lake, historyk literatury, gorący orędownik sprawy katyńskiej i autor wielu publikacji jej poświęconych, kapelan Rodzin Katyńskich⁹⁶, założyciel i prezes Fundacji „Golgota Wschodu”, naczelny kapelan Związku Harcerstwa Polskiego. Swoje wpisy złożył w dwudziestu książkach, m.in.:

Ukochanemu Ks. Bp. Szczepanowi / Wesołemu / Z wyrazami miłości, podziwu / i gorącą modlitwą / Autor / 12.I 1990 / Londyn
Wspomnienia jeńca z Kozielska, Warszawa 1989, sygn.: 77340

Autorem siedmiu dedykacji był legendarny ojciec Paweł, ks. Józef Warszawski SJ (1903-1997), kapelan Armii Krajowej, który po II wojnie światowej działał najpierw w Niemczech, potem w Anglii, a od 1950 roku w Rzymie, gdzie był m.in. kierownikiem Sekcji Polskiej Radia Watykańskiego i pracownikiem Polskiego Instytutu Historycznego⁹⁷. Ks. Warszawski jako były redaktor naczelny

⁹⁴ Zob. *Encyklopedia polskiej emigracji i Polonii*, dz. cyt., t. 3, 2004, s. 322; Z.A. Judycki, dz. cyt., s. 267; *Mały słownik pisarzy polskich na obczyźnie 1939-1980*, pod red. B. Klimaszewskiego, Warszawa 1992, s. 235-236.

⁹⁵ Warto wspomnieć, że dedykacje autorstwa ks. Jerzego Mirewicza zostały odnalezione również w innej cennej kolekcji: Adama i Lidii Ciołkoszów (A. Dura, dz. cyt., s. 104-105).

⁹⁶ Zob. *Encyklopedia polskiej emigracji i Polonii*, t. 4, dz. cyt., s. 51; *Mały słownik pisarzy polskich na obczyźnie*, dz. cyt., s. 271-272.

⁹⁷ Z.A. Judycki, dz. cyt., s. 419; *Duchowieństwo polskie w świecie*, pod red. A. i Z. Judyckich, Toruń 2002, s. 291. *Encyklopedia wiedzy o jezuitach*

„Sodalis Marianus” (1938-1939 oraz 1948-1950) w Londynie⁹⁸, a następnie prowadzący Sodalitji Mariańskiej Papieskiego Kolegium Polskiego, często odwoływał się w swoich dedykacjach do wspólnej pracy z arcybiskupem Wesółym w Sodalitji Mariańskiej:

Drogiemu Księdzu / Szczepanowi Wesółemu / za tyle lat / wytrwałej pracy / na niwie sodalicyjnej / Ks. J. Warszawski / Rzym, gwiazdka / 1961

Największy z międzynarodowych Polaków, św. Stanisław Kostka, Rzym – Chicago 1961, sygn.: 77384

Jego Ekscelencji / ks. bp. Szczepanowi Wesółemu / jako wyraz uznania dla ogromu prac / dokonanych na polonijnej niwie duszpasterskiej / i jako wspomnienie dawnych lat / wspólnej pracy na niwie sodalicyjnej – / z prośbą o memento / ks. J. Warszawski / Rzym, 6. X. 1993 r.

Z kazalnicy przygodnych, Warszawa 1993, sygn.: 68149

Darczyńcami swoich publikacji książkowych byli również duszpasterze polskiej parafii w Hamburgu. Ks. Stanisław Skudrzyk (1901-1980), jezuita, duszpasterz polonijny m.in. we Francji i w Australii, a od 1962 roku w Hamburgu⁹⁹, pozostawił po sobie dwa wpisy:

Jego Ekscelencji Ks. Biskupowi / Dr. Szczepanowi Wesółemu / autor Stanisław Skudrzyk T.J. / z owieczkami hamburskimi

50 lat w zakonie, Hamburg 1968, sygn.: 70041

Waszej Ekscelencji Księdzu Biskupowi / Szczepanowi Wesółemu / z wyrazami hołdu i oddania / o. Stanisław Skudrzyk T.J. / Hamburg, 24.8.1970.

Moje przeżycia z duszami czyściami, Londyn 1969, sygn.: 76918

Następca ks. Skudrzyka, wspomniany już ks. Jan Śliwański (1934-2008), wydawca, redaktor i mecenas sztuki polskiej na obczyźnie, związany z Polską Misją Katolicką od 1976 roku, autor

na ziemiach Polski i Litwy 1564-1995, oprac. L. Grzebień, Kraków 1996, s. 724.

⁹⁸ Tamże.

⁹⁹ Zob. *Encyklopedia polskiej emigracji i Polonii*, t. 5, dz. cyt., s. 395.

licznych publikacji¹⁰⁰, wpisem opatrzył pięć swoich książek. Na jednej z nich czytamy:

Jego Ekszelencji / Księdzu Biskupowi / Szczepanowi Wesolemu / z podziękowaniem za / zainteresowanie się tą / pracą. / ks. Jan Sliwański

Dokąd zmierzasz, rodzinno?, Hamburg 1979, sygn.: 68947

Warto wspomnieć także ks. kanonika Regisa N. Barwiga, którego przodkowie, współzałożyciele parafii św. Stanisława Kostki w Chicago, należą do najstarszych rodzin tamtejszej Polonii. Regis N. Barwig, kapłan Zakonu Reguły Świętego Benedykta, urodzony w Chicago, redaktor kwartalnika „The Voice of the Church” (1957-1964), przeor benedyktyńskich klasztorów w stanie Wisconsin, jest autorem licznych artykułów i publikacji książkowych¹⁰¹, spośród których подарował arcybiskupowi Wesolemu dwie z dedykacjami:

Drogiemu ks. Bpowi Wesolemu / w dowód szczerzej przyjaźni / i oddania w Panu / Regis

Waiting for Rain. Meantime Reflections on the Life of Religious Consecration, Altadena 1975, sygn.: 76776

+ / J.E. Ks. Bpwi Szczepanowi Wesolemu / w serdecznym upominku / ofiaruje / Regis N. Barwig / 8/III/74

Changing Habits, Nowy Jork 1970, sygn.: 76986

Ponadto w zbiorze znajduje się jedna dedykacja pisana ręką ks. Franciszka Blachnickiego (1921-1987), organizatora Ruchu Światło-Życie, przebywającego od 1982 roku w polskim ośrodku Marianum w Carlsbergu¹⁰². Stamtąd właśnie pochodzi dedykacja:

Księdzu Biskupowi / Szczepanowi Wesolemu – / z prośbą o przyjęcie – / Autor / 24.05.1986.

Prawda – Krzyż – Wyzwolenie. Ku polskiej teologii wyzwolenia, Carlsberg 1985, sygn.: 76520

¹⁰⁰ Tamże, s. 85.

¹⁰¹ *Encyklopedia polskiej emigracji i Polonii*, dz. cyt., t. 1, 2003, s. 154; A. i Z. Judycki, *Polonia. Słownik biograficzny*, Warszawa 2000, s. 18-19; Z.A. Judycki, dz. cyt., s. 20.

¹⁰² Z.A. Judycki, dz. cyt., s. 29-30; *Słownik biograficzny katolickiego duchowieństwa śląskiego*, dz. cyt., s. 35-38.

Omawiając ofiarodawców dedykacji, nie sposób pominąć ks. Tadeusza Gaika (1914-1980), kapelana Armii Krajowej, więźnia w Oświęcimiu i Dachau, a następnie kapelana II Korpusu Polskiego w Lecce S. Pietro di Lama we Włoszech oraz w obozach wojskowych Cannon Hall Camp i Ferncliffe Camp w Wielkiej Brytanii, organizatora polskiej parafii w Halifaxie¹⁰³. Z arcybiskupem Wesółym łączyła go długoletnia przyjaźń, sięgająca czasów wojennych kursów maturalnych, oraz wspólna działalność katolicka i patriotyczna w parafii w Halifaxie¹⁰⁴. Oprócz wymienionej już wcześniej dedykacji imieninowej odnaleziono trzy wpisy dedykacyjne ks. Gaika:

Szczepanowi / ks. T. Gaik / 29.8.1951. Halifax – Anglia

The Power and the Glory, Londyn – Toronto 1949, sygn.: 77191

Na pamiątkę z okazji wspólnego / pobytu w Katakumbach Pridei Hac [?] / w uroczystość Imienia Maryji / ks. T. Gaik / 12.9.1954.

The Catacombs of Rome, Rzym 1946, sygn.: 76645

Czcigodnemu i Drogiemu / Diakonowi / Szczepanowi Wesółemu / na pamiątkę / ks. T. Gaik / 6.5.1956.

Christ the Life of the Soul, Londyn – Glasgow 195[?], sygn.: 74103

Autorami wielu dedykacji są ponadto reprezentanci duchowieństwa krajowego, w tym hierarchowie pełniący najwyższe funkcje kościelne. Dedykacjami opatrzył dwie swoje prace prymas Polski w latach 1948-1981, kard. Stefan Wyszyński:

Błogosławie / + Stefan Kard. Wyszyński / Rzym, 10.VI.57

Duch pracy ludzkiej, Londyn 1955, sygn.: 77376

Drogiemu Biskupowi / Szczepanowi Wesółemu / in caritate fraterna / + Stefan Kard. Wyszyński

Ze stołu słowa Bożego, Poznań 1972, sygn.: 68729

Z kolei obecnie sprawujący tę funkcję abp Józef Kowalczyk jeszcze jako nuncjusz apostolski w Polsce na zbiorze swoich dokumentów, przemówień i homilii napisał:

¹⁰³ Z.A. Judycki, *dz. cyt.*, s. 101; A. Nowak, *Słownik biograficzny kapłanów diecezji tarnowskiej 1786-1985*, t. 2, Tarnów 2000, s. 211.

¹⁰⁴ T. Gaik, *Nieźródlny ministrant i działacz katolicki*, *art. cyt.*, s. 13-14.

J. E. / ks. Abp. Szczepanowi / Wesolemu / z wyrazami miłej / pamięci. / 26.08.1998 r / Józef Kowalczyk / n. Ap.

Dojrzewanie czasu, Poznań 1998, sygn.: 70140

Wśród ordynariuszy diecezjalnych można wymienić oprócz abp. Józefa Życińskiego, którego dedykację przytoczono już powyżej, m.in. bp. Bronisława Dembowskiego, który złożył trzy wpisy, w tym autorski o następującej treści:

Jego Ekscelencji / Ks. Arcybiskupowi Szczepanowi / Wesolemu / z wyrazami wdzięczności / za okazywaną życzliwość / in caritate fraterna / + Bronisław Dembowski / Włocławek, listopad 1997

Spór o metafizykę i inne studia z historii filozofii polskiej, Włocławek 1997, sygn.: 76255

bp. Zbigniewa Kiernikowskiego:

Jego Ekscelencji / Księdzu Arcybiskupowi / Szczepanowi / Wesolemu / z wdzięcznością / ks. Zb. Kiernikowski / Rzym, 2 lipca 2000 r.

Eucharystia i jedność, Częstochowa 2000, sygn.: 68422

arcybiskupa katowickiego Damiana Zimonia:

Abp Szczepanowi / przesyłam ostatnią / pozycję Naszego Wydawnictwa / Pozdrawiam / Damian / 18.IV.2000

Pius XII i druga wojna światowa w tajnych archiwach watykańskich, Katowice 2000, sygn.: 76920

oraz abp. Kazimierza Majdańskiego, który zadedykował arcybiskupowi Wesolemu cztery swoje publikacje, w tym *Błogosławiony biskup Michał, męczennik, i inni*, na której czytamy:

Jego Ekscelencji / Ks. Biskupowi Dr Szczepanowi / Wesolemu, / z wyrazami przyjaźni / autor / Rzym, 14.VI.1989.

Błogosławiony biskup Michał, męczennik, i inni, Szczecin 1989, sygn.: 71642

Kilkanaście książek ofiarował ponadto arcybiskupowi Wesolemu ks. Mieczysław Maliński. Zarejestrowano dziesięć wpisów jego autorstwa: krótkich, ale bardzo serdecznych, pisanych zazwyczaj z okazji świąt Bożego Narodzenia, Wielkanocy lub imienin, z typową formułą:

Szczepan, / serdeczności / na Adwent i / Boże Narodzenie 89 / Mietek

Pokochać życie, Poznań 1989, sygn.: 69988

Warto także wymienić dwie dedykacje ks. Adama Bonieckiego:

Księdzu Biskupowi Szczepanowi / Wesolemu z wdzięcznością / za niezmienną życzliwość / x Adam Boniecki / Rzym 7/II 1990

Notes rzymski, t. 1: listopad 1979 – listopad 1981, Kraków 1988, sygn.: 77010

Drogiemu Księdzu Biskupowi / Szczepanowi Wesolemu / z najlepszymi myślami / x Adam Boniecki / Rzym 5/II 1991

Notes rzymski, t. 3: lata 1986-1988, Kraków 1990, sygn.: 77010

Księgozbiór nobilitują jednak przede wszystkim dedykacje złożone przez Jana Pawła II, którego – jeszcze jako kard. Karola Wojtyłę – arcybiskup Wesóły poznał w czasie Soboru Watykańskiego II¹⁰⁵. Sam wspomina: „Były ze strony papieża oznaki serdeczności wobec mnie”¹⁰⁶. Ich czytelnym znakiem są zachowane do dziś na stronach tytułowych książek słowa:

Z uprzejmą prośbą o przyjęcie / + Karol kard. Wojtyła

Idee przewodnie soborowej konstytucji o Bożym Objawieniu,
Kraków 1968, sygn.: 76519

Drogiemu / Księdzu Biskupowi Szczepanowi / Wesolemu / ofiaruję tę książkę z wyra- / zami serdecznej przyjaźni / + Karol kard Wojtyła / Kraków, 8.V.1977.

Znak, któremu sprzeciwić się będą, Poznań – Warszawa 1976, sygn.: 69665

Dla ks. Biskupa Szczepana Wesolego / Jan Paweł pp. II / 16.10.1984.

Encyklika Ojca Świętego Jana Pawła II o pracy ludzkiej „Laborem exercens”, sygn.: 76700

Dla abpa Szczepana na Imieniny / Jan Paweł II

Orędzie Jego Świątobliwości Papieża Jana Pawła II na XXXII Światowy Dzień Pokoju, 1 stycznia 1999 roku, Watykan 1999, sygn.: 77090

¹⁰⁵ O tym, jak arcybiskup Wesóły wspomina Jana Pawła II, zob. *Biskup na walizkach*, dz. cyt., s. 117-129.

¹⁰⁶ *Tamże*, s. 127.

Grono świeckich autorów dedykacji dla arcybiskupa Wesołego, choć nie jest tak licznie reprezentowane jak duchowieństwo, obejmuje wiele najznakomitszych nazwisk polskiej emigracji, na czele z hrabią Edwardem Raczyńskim (1891-1993), prezydentem RP na uchodźstwie w latach 1979-1986. Arcybiskup często gościł w londyńskim domu Raczyńskiego¹⁰⁷, pamiątką zaś tych dobrych i bliskich kontaktów jest z pewnością notka dedykacyjna na publikacji tego wielkiego polskiego dyplomaty:

Przewielebnemu Księdzu Biskupowi / Szczepanowi Wesołemu / przypisuje z wyrazami / czci i oddania / E Raczyński / 22.II.1974
Rogalin i jego mieszkańcy, Londyn 1964, sygn.: 70043

Zalicza się do nich także z pewnością Jan Nowak-Jeziorański (1913-2000), właściwie Zdzisław Jeziorański, legendarny kurier i emisariusz Naczelnego Wodza oraz Komendanta Głównego Armii Krajowej, redaktor Polskiej Sekcji BBC w Londynie, dyrektor Sekcji Polskiej Radia Wolna Europa w Monachium¹⁰⁸, z którym arcybiskup spotykał się i korespondował wielokrotnie¹⁰⁹, co potwierdzają cztery jego dedykacje:

Drogiemu Księdzu Biskupowi / Szczepanowi Wesołemu / wdzięczny za wieloletnią przyjaźń, / zaufanie i pomoc / Jan Nowak-Jeziorański / Rzym, 31 maj 1988
Polska z oddali. Wojna w eterze – wspomnienia, t. 2: 1956-1976,
Londyn 1988, sygn.: 68484

Jego Ekszelencję Księdza Biskupa / Wesołego o przyjęcie w upominku / książki o Janie Jeziorańskim prosi / Zdzisław Jeziorański / 21.3.1975
Jan Jeziorański – zapomniany bohater 1863 roku, Londyn 1974,
sygn.: 69305

¹⁰⁷ *Tamże*, s. 157.

¹⁰⁸ Zob. *Encyklopedia polskiej emigracji i Polonii*, t. 3, dz. cyt., s. 445; A. i Z. Judyccy, *Polonia*, dz. cyt., s. 222.

¹⁰⁹ *Biskup na walizkach*, dz. cyt., s. 156.

Ekscelencji, księdzu Biskupowi Wesolemu / ze słowami serdecznego oddania i szacunku, / na pamiątkę spotkań i rozmów / autor / Waszyngton, 5 lipca 1978¹¹⁰.

Kurier z Warszawy, Londyn 1978, sygn.: 69841

Ekscelencji, Księdzu Biskupowi Wesolemu / z wyrazami szacunku i serdecznej przyjaźni / Jan Nowak-Jeziorański / Waszyngton, 28.9.1980.

Polska pozostała sobą, Londyn 1980, sygn.: 70098

W księgozbiornie znajdują się również dwie dedykacje od kolejnego cichociemnego – Tadeusza Chciuka, pseudonim „Marek Celt” (1916-2001). Związany z Polskim Stronnictwem Ludowym, na emigracji przebywał od 1948 roku, a w latach 1952-2001 w Monachium, gdzie był wicedyrektorem Sekcji Polskiego Radia Wolna Europa¹¹¹. Na jego wspomnieniach wojennych czytamy:

Przewielebnemu i Drogiemu / Księdzu Biskupowi / Szczepanowi Wesolemu / tych „Białych Kurierów” / – z prośbą o przyjęcie ich do / Jego księgozbiornie – / ofiaruje oddany / w Chrystusie Panu / Tadeusz Chciuk – Celt / Planegg w grudniu 1986

Biali kurierzy, Monachium 1986, sygn.: 70627

Tadeusz Chciuk działał także w Związku Harcerstwa Polskiego, był opiekunem i prelegentem w obozach młodzieżowych w Loreto¹¹², o których wspominał w dedykacji:

J.E. Księdzu Biskupowi / Szczepanowi Wesolemu / z podziękowaniem za loretańskie kursy / i na pamiątkę wspólnej – podczas nich – / pracy dla polskiej młodzieży / Marek Celt / Loreto IV (Castillon / de la Plana), sierpień 1970.

Proza polska 1939-1945, t. 2: W sławie i cieniu, Paryż 1946, sygn.: 71797

Inną wybitną postacią powojennej emigracji politycznej, której trzy wpisy odnaleziono w księgozbiornie, był Stefan Korboński (1903-

¹¹⁰ Dedykacja znajduje się na dołączonej do książki karteczce.

¹¹¹ Zob. *Encyklopedia polskiej emigracji i Polonii*, t. 1, dz. cyt., s. 310-311.

¹¹² http://www.bialikurierzy.pl/index.php?option=com_content&view=article&id=321&catid=68&Itemid=71, 27.12.2011.

-1989), działacz ruchu ludowego i pisarz, jeden z założycieli polskiego państwa podziemnego. Korboński był członkiem Polskiego Instytutu Naukowego w Ameryce, autorem artykułów w prasie emigracyjnej i książek o polskim państwie podziemnym¹¹³, w tym *Bohaterowie Polskiego Państwa Podziemnego, jak ich znałem*, na której napisał:

Jego Ekscelecji Biskupowi Szczepanowi Wesołemu, Czcigodnemu / Opiekunowi Polskiej Emigracji z wyrazami czci i hołdu oraz / podziękii za Jego poświęcenie / Waszyngton luty 1988 / Stefan Korboński

Bohaterowie Polskiego Państwa Podziemnego, jak ich znałem,
Nowy Jork 1987, sygn.: 68724

Świadectwem żywych i częstych kontaktów arcybiskupa z polskimi emigrantami są dedykacje pochodzące od działaczy polonijnych. Wśród nich można wymienić m.in. Jerzego Korey-Krzeczowskiego (1921-2007), wiceprezesa i prezesa Kongresu Polonii Kanadyjskiej w Montrealu, prezesa Rady Głównej Kongresu Polonii Kanadyjskiej w Toronto, członka Światowej Rady Polonii i Północnoamerykańskiego Studium Spraw Polskich¹¹⁴. Z wykształcenia prawnik i ekonomista, Korey-Krzeczowski był też autorem tomików poetyckich¹¹⁵. Dedykacjami opatrzył sześć książek, w tym swój pamiętnik oraz książkę poświęconą rodzinie Krzeczowskich:

Excelenjji – Drogiemu Ks. Arcybiskupowi / Szczepanowi Wesołemu – z prośbą / o przeczytanie – przesyłam tę książkę / Jerzy Korey-Krzeczowski / 4.IX.2002

Ujawniam wielką tajemnicę, Kielce 2002, sygn.: 68485

Ekscelecjji Drogiemu Księdzu / Arcybiskupowi Szczepanowi Wesołemu / pozwalam sobie przesłać historię / mojej rodziny / Jerzy Korey-Krzeczowski / Toronto, 13.VIII.2001.

Ród Korczak-Krzeczowskich, Kielce 2000, sygn.: 71982

Ważnym reprezentantem polonii kanadyjskiej był ponadto Stanisław Babiński (1920-1990), lotnik, historyk, działacz społeczny,

¹¹³ Zob. *Encyklopedia polskiej emigracji i Polonii*, t. 2, dz. cyt., s. 474-475.

¹¹⁴ *Tamże*, s. 476; A. i Z. Judyccy, *Polonia*, dz. cyt., s. 148-149.

¹¹⁵ Zob. *Mały słownik pisarzy polskich na obczyźnie*, dz. cyt., s. 170-171.

przedstawiciel organizacji Wolność i Niezawisłość w Stanach Zjednoczonych i w Kanadzie, założyciel okręgu AK w Kanadzie¹¹⁶. Przekazał opracowane przez siebie dwie publikacje o gen. Kazimierzu Sosnkowskim, w tym *Kazimierz Sosnkowski: myśl – praca – walka z notką*:

J.E. Księdzu Biskupowi / Szczepanowi Wesołemu / z wyrazami prawdziwego uznania, / szacunku i przyjaznych uczuć / Stanisław Babiński / Londyn w czerwcu 1988 r.

Kazimierz Sosnkowski: myśl – praca – walka, Londyn 1988, sygn.: 70535

Na kartach książek w kolekcji arcybiskupa Wesołego nie brak dedykacji pisanych przez przedstawicieli emigracyjnego środowiska ludzi pióra. Przykładem są wpisy Danuty Mostwin i Władę Majewskiej. Danuta Mostwin (1921-2010) była powieściopisarką, nowelistką, profesorem nauk społecznych na uczelniach waszyngtońskich, laureatką licznych nagród, m.in. Związku Pisarzy Polskich na Obczyźnie¹¹⁷, oraz autorką wielu prac dotyczących emigracji, w tym *Trzecia wartość. Formowanie się nowej tożsamości polskiego emigranta w Ameryce*, którą opatrzyła dedykacją:

Drogiemu Księdzu / Biskupowi Szczepanowi / z serdecznymi słowami / Danuta Mostwin / Bask Lane, 3 paźdz. 1985

Trzecia wartość, Lublin 1985, sygn.: 69488

Z kolei Włada Majewska, urodzona w 1911 roku we Lwowie, aktorka Wesołej Lwowskiej Fali, pieśniarka Czołówki Teatralnej I Dywizji Pancерnej gen. Władysława Maczka, po wojnie pracowała w Rozgłośni Polskiej Radia Wolna Europa w Londynie, której była też kierowniczką¹¹⁸. Zadedykowała arcybiskupowi Wesołemu swoje pamiętniki:

Jego Eminencja Arcybiskup / Szczepan Wesoły / Opiekun Emigracji i Serdeczny / Przyjaciół / Z serdecznością / Włada Majewska / Londyn – styczeń 2007.

Z Lwowskiej Fali do Radia Wolna Europa, Wrocław 2006, sygn.: 68134

¹¹⁶ *Encyklopedia polskiej emigracji i Polonii*, t. 1, dz. cyt., s. 133.

¹¹⁷ Zob. *Mały słownik pisarzy polskich na obczyźnie*, dz. cyt., s. 239-240; *Encyklopedia polskiej emigracji i Polonii*, t. 3, dz. cyt., s. 358-359.

¹¹⁸ *Mały słownik pisarzy polskich na obczyźnie*, dz. cyt., s. 229-230.

Wśród autorów dedykacji pojawiają się również nazwiska kolegów arcybiskupa ze służby w II Korpusie Polskim oraz kursów w Alessano. Mieczysław Waclawski skierował do niego następujące słowa:

Drogiemu Koledze, / Ks. Biskupowi Szczepanowi / Wesolemu, / ze wspomnieniami / z wojskowych gimnazjalnych / ław szkolnych / w Alessano / Italia / oraz / Cannon Hall Camp / Anglia / – / autor: Waclawski / Suchy Bór K/Opola, 3 Maja 1992

Liberka, t. 1, [s. 1] 1992, sygn.: 69149

Mojemu Drogiemu Przyjacielowi, / autorowi „Przedmowy” do niniejszego / II tomu „Liberki”, Ks. Abp. / Szczepanowi Wesolemu, / ze wspomnieniami z szeregów / II Korpusu Polskiego / i ław gimnazjum wojskowego – / Kursów Maturalnych Nr. 1 / w Alessano i Cannon Hall Camp, / z wyrazami głębokiego szacunku / i szczerzej przyjaźni – autor: Waclawski / Londyn, 20.06.1998

Liberka, t. 2, [s. 1] 1998, sygn.: 69149

Darczyńcami książek, z reguły swoich pamiętników, byli także generałowie, którzy po zakończeniu wojny pozostali na emigracji, m.in. uczestnik walk pod Monte Cassino, gen. Klemens Rudnicki (1897-1992):

Czcigodnemu księdzu mgr. S. Wesolemu / Klemens Rudnicki / gen. / 1961

Na polskim szlaku, Londyn 1952, sygn.: 70059

oraz gen. Mieczysław Z. Słowikowski (1896-1989), który organizował polską komórkę wywiadowczą na terenie Afryki Północnej¹¹⁹:

Jego Ekscelencji Ks. Biskupowi / Szczepanowi Wesolemu / w podzięce za udzielenie Św. Sakrament- / tu Bierzmowania mojemu wnukowi / Adamowi Januaremu [?] w d. 19 listopada / 1978 r. w Kościele Chrystusa Króla w / parafii Balham w Londynie z serdeczną / wdzięcznością ofiarowuję / Mieczysław Z. Słowikowski / gen. Bryg. / Londyn 20.XI.1978 r.

Bój w obronie Warszawy i śmierć ks. I. Skorupki, Londyn 1964, sygn.: 70877

¹¹⁹ Zob. M. Z. Słowikowski, *W tajnej służbie*, Poznań 2011.

Kończąc przegląd emigracyjnych autorów dedykacji, wypada przytoczyć jeszcze jedną. Pochodzi ona tym razem od młodzieży, polskich harcerzy, z którymi arcybiskup Wesoły spotykał się wielokrotnie. Jej tekst oraz znajdujące się na okładce podpisy aż sześćdziesięciu osób pokazują, że również w sercach młodych osób arcybiskup zajmuje wyjątkowe miejsce:

*„Bo zrozumienie / nie polega / na wytężaniu słuchu / zrozumieć /
znaczy / czuć każdą cząstkę / zdania / oddychać wyrazami / które
budują / myśl” / Ela Chylewska / za słowa dziękujemy /
i modlitwy / które z serca płyną / jak pieśń / Zuchy i harcerze /
z Sydney. / Wrzesień 1996*

*Heart-Songs. Everyday Prayers and Meditations, Center City 1996,
sygn.: 74178*

Część publikacji do księgozbioru arcybiskupa napływała z Polski. Oprócz duchownych, których notki dedykacyjne zostały już w dużej mierze przedstawione powyżej, książki opiekunowi polskiej emigracji przekazywali też politycy i publicyści, wśród nich m.in. Tadeusz Mazowiecki:

*Ks. Biskupowi / Szczepanowi Wesołemu / z prośbą o przyjęcie tej
/ książki z przyjaźnią / autor / W-wa 8.IV.71*

Rozdroża i wartości, Warszawa 1970, sygn.: 76696

i Adam Michnik:

Ks. biskupowi Wesołemu / z głębokim szacunkiem / Autor

Kościół, lewica, dialog, Paryż 1977, sygn.: 74247

Nie brakuje ponadto przedstawicieli świata nauki, reprezentowanych m.in. przez bibliotekoznawców, co potwierdzają dedykacje:

*Z prośbą o łaskawe przyjęcie / oraz z życzeniami Łask /
Najwyższego dla / ks. abpa Szczepana Wesołego / przesyłają
z Krakowa / organizatorzy Sympozjum / w Rzymie / Maria
Kocójowa, UJ / ks. Jan Bednarczyk / Wielka Niedziela, kwiecień
2000*

*Europejskie znaczenie Świętej Jadwigi Królowej, Kraków 2000,
sygn.: 69090*

*Wielce Czcigodnemu / Księdzu Arcybiskupowi / Szczepanowi
Wesołemu / swoją pracę / dedykuje / D. Sieradzka / Katowice,
14 listopad 1996 r.*

*Miasta województwa śląskiego i ich reprezentacje samorządowe
1922-1939, Kraków 1996, sygn.: 71197*

Z kolei świat artystyczny reprezentuje w kolekcji wpis piosenkarza Mieczysława Fogga:

*Jego / Ekscelencji / Księdzu Biskupowi / Szczepanowi / Wesołemu
/ krótki życiorys / swego długiego życia / ofiarowuje. /
Mieczysław Fogg / Rzym / 10.8.1980.*

Od palanta do belcanta, Warszawa 1976, sygn.: 76591

Omawiając ofiarodawców dedykacji, należy dodać, że wśród wszystkich 421 wpisów przeważającą część, w liczbie 313, stanowią tzw. dedykacje autorskie, do których zaliczono tutaj zarówno autorów, jak i redaktorów lub osoby opracowujące dane publikacje. Ponadto część dedykacji można określić mianem zbiorowych, oprócz przytoczonej już dedykacji od harcerzy z Sydney wypada wyróżnić m.in. dedykację jubileuszową z okazji trzydziestolecia sakry biskupiej złożoną przez dwudziestu kapłanów posługujących w Australii Zachodniej¹²⁰ oraz przez francuską Polonię:

*Z wielką wdzięcznością i szacunkiem / dla Jego Ekscelencji
Arcybiskupa / Szczepana Wesołego / – Opiekuna Emigracji
Polskiej / Parafianie i Rada Parafialna / Kościoła św. Stanisława
– Calonne Ricouart / Marles les Mines / 12.10.2003*

*Histoire de la communauté polonaise de Marles-Calonne-Auchel, Divion
2003, sygn.: 74336*

Książki będące przedmiotem dedykacji

Mimo że księgozbiór abp. Szczepana Wesołego został już omówiony, warto przyrzeć się książkom, na których znajdują się dedykacje. Godzien jest bowiem odnotowania nie tylko autor dedykacji oraz tekst, ale także przedmiot, który został nim opatrzony. Wprawdzie nie sposób wymienić tu wszystkich rodzajów publikacji,

¹²⁰ *Miejsca święte Rzeczypospolitej. Leksykon, Kraków 1998, sygn.: 68276.*

na których zostały złożone wpisy dedykacyjne, jednak warto zwrócić uwagę na ich kilka grup, które zdecydowanie się wyróżniają.

Jedną z nich jest literatura wspomnieniowa. Wydawane na emigracji w ogromnej liczbie wspomnienia, pamiętniki, biografie w znaczny sposób zasiłyły kolekcję arcybiskupa. Niewątpliwie dla ich autorów ogromne znaczenie miał fakt, że odbiorcą zapisów ich wojennych czy też emigracyjnych przeżyć staje się duchowy opiekun polskiej emigracji, który sam bardzo wcześniej doświadczył losów uchodźcy i emigranta. Oprócz wspomnień Jana Nowaka-Jeziorańskiego, ks. Zdzisława Peszkowskiego, Mieczysława Waclawskiego wypada przytoczyć jeszcze kilka prac, np. pamiętnik Aleksandra Bluma¹²¹, sygnowany podpisem:

Opiekuna Wojennej Emigracji / Ks Biskupa Szczepana Wesolego / proszę o łaskawe przyjęcie / tej książki wspomnień emigracyjnych / i proszę o błogosławieństwo dla / mej dalszej pracy dla Ojczyzny / Aleksander Blum / Londyn, 24.X.1992

Moja zimna wojna (wspomnienia emigracyjne), Londyn 1984, sygn.: 68817

Do tej grupy należy również polskie wydanie wspomnień Zdzisławy Krystyny Kaweckiej¹²², napisanych już wprawdzie w 1958 roku, ale opublikowanych dopiero trzydzieści lat później, z dedykacją:

Dla Jego Eminencji Księdza / Arcybiskupa Szczepana Wesolego / z wielką serdecznością / przekazuję nasze wspomnienia /

¹²¹ Aleksander Blum (1908-1996), wojskowy, pisarz, uczestnik m.in. kampanii włoskiej II Korpusu Wojska Polskiego, wykładowca historii Polski, Francji, Europy i Rosji na uczelniach zachodnich, członek Polskiego Towarzystwa Naukowego na Obczyźnie (*Encyklopedia polskiej emigracji i Polonii*, t. 1, dz. cyt., s. 219-220; *Mały słownik pisarzy polskich na obczyźnie*, dz. cyt., s. 35-36).

¹²² Zdzisława Krystyna Kawecka (1924-), poetka, nauczycielka prac artystycznych, działaczka społeczna, urodzona na Łotwie, w czasie wojny wraz z rodziną przesiedlona do Kazachstanu, kolejno w Indiach, Palestynie, Włoszech i ostatecznie w Anglii (*Encyklopedia polskiej emigracji i Polonii*, t. 2, dz. cyt., s. 386-387). W księgozbiornie znajduje się też angielskie wydanie wspomnień *Journey without a Ticket: To England through Siberia*, Nottingham 1988, sygn.: 76766.

*ostatniego półwiecza / Zdzisława K. Kawecka / Nottingham
5 grudzień 1994*

Do Anglii przez Syberię, Wrocław 1994, sygn.: 68260

oraz pamiętniki gen. Józefa Hallera:

*Excelencji Księdzu / Biskupowi Szczepanowi / Wesolemu na
pamiątkę / Jego pobytu w Perth / pamiętniki mego ojca / ofiaruję
/ Eryk Haller / Perth / Zachodnia Australia / marzec 1973*

Pamiętniki, Londyn 1964, sygn.: 70479

i wspomnienia zbiorowe:

*+ / Ekscelencji / Delegatowi Prymasa / Polski / Księdzu
Biskupowi / S. Wesolemu / na pamiątkę / ofiarują / autorzy –
kacetowcy / ks. E. Chowaniec¹²³, / Bolton, 5.4.1981 r.*

Cudem ocaleni. Wspomnienia z kacetów, Londyn 1981, sygn.: 68812

*Jego Ekscelencji Arcybiskupowi / Szczepanowi Wesolemu /
Książkę „Stalin’s Ethnic Cleansing / Tales of the Deported 1940-
-1946”. / Losy nasze opisane w jęz. ang. / ofiaruje „Ognisko
Rodzin Osadników / Kresowych.” / Danuta Gradosielska¹²⁴*

*Stalin’s Ethnic Cleansing in Eastern Poland. Tales of the Deported
1940-1946, Londyn 2000, sygn.: 77140*

Wśród wpisów na kartach pamiętników wyróżnia się następująca dedykacja, w której pierwszoplanową rolę ogrywa nie tyle adresat, co polscy żołnierze, których trudne wojenne losy ukazuje ofiarowana książka:

*W dowód uznania za godne postępowanie w / trudnych sytuac-
jach, sprawiedliwość i za / rozsądek wykazywany w konfliktach
– moją / skromną książkę ofiarowuję JE Arcybiskupowi /*

¹²³ Ernest Chowaniec (1906-1984), kapłan archidiecezji lwowskiej, więzień niemieckich obozów koncentracyjnych w Buchenwaldzie i Dachau, kapelan II Korpusu Polskiego we Włoszech, duszpasterz polonijny w Wielkiej Brytanii (*Duchowieństwo polskie w świecie, dz. cyt.*, s. 416).

¹²⁴ Danuta Gradosielska, urodzona na Wołyniu, w trakcie II wojny światowej deportowana na Syberię, po amnestii dołączyła do II Korpusu Polskiego, od 1949 roku zamieszkała w Londynie (<http://www.bbc.co.uk/ww2peopleswar/stories/01/a4368701.shtml>, 27.12.2011).

Szczepanowi Wesołemu. / Niech z tych kartek powieje duch dawnych / lat i niech powiedzą o tych żołnierzach / WP, którzy walczyli o swe ziemie kresowe, / później je uprawiali; zniewoleni szli w / tajgi Sybiru, później walili się w cudze / rowy, stali po obcych drogach i mówili – / dojdziemy. Nie doszli. W obcej ziemi są / ich mogiły, obcy nad nimi szumi wiatr. Ale / zadanie chcieli dobrze wykonać. Wiarę za- / chowali, ducha nie zatracili. / Sheffield 1996 r. / Anglia / Adolf Kołodziej / (Autor)

Ich życie i sny. Dzieje prawdziwe..., Pruszków 1996, sygn.: 71980

Dedykacje były składane również na wydawnictwach podejmujących temat polskiej emigracji. Część z nich, jak prace ks. Jerzego Mirewicza SJ, została wydana poza granicami Polski, część natomiast stanowiła rezultaty badań naukowych prowadzonych w kraju. Do tej ostatniej grupy zaliczają się publikacje:

ks. Romana Dzwonkowskiego SAC:

*Jego Ekscelencji / Księdzu Biskupowi / Szczepanowi Wesołemu – / z wyrazami szacunku i / prośbą o przyjęcie / autor / Lublin 28.II. '95.*¹²⁵

Polacy na dawnych Kresach Wschodnich, Lublin 1994, sygn.: 69513

Jana Żaryna:

Jego Ekscelencji, / z prośbą o łaskawe przyjęcie. / Jan Żaryn / Warszawa, 11.03.99

1956. Polska emigracja a Kraj. Antologia źródeł, Warszawa 1998, sygn.: 68133

oraz *Polskie dzieje od czasów najdawniejszych do współczesności* ze słowami autorów:

Duszpasterzowi Polonii / J. E. ks. abp. Szczepanowi Wesołemu / tę książkę, pisaną z myślą o Polakach / na Wschodzie, pozwalają sobie ofiarować / autorzy / Małgorzata i Jan Żaryn / Alicja Dybkowska / Rzym, sierpień / wrzesień 1995 r.

Polskie dzieje od czasów najdawniejszych do współczesności, Warszawa 1995, sygn.: 69241

¹²⁵ W księgozbiornie abp. Wesołego znajdują się dwa egzemplarze tego samego wydania książki. Obydwe zostały opatrzone dedykacją. W sumie odnaleziono osiem dedykacji ks. R. Dzwonkowskiego.

Nie brakuje również książek o duszpasterstwie emigracyjnym, a wśród nich opracowania: *W służbie Kościoła i Polonii* z wpisem autora, ks. Zdzisława Malczewskiego SChr¹²⁶:

Jego Ekscelencji Księdzu Arcybiskupowi / Szczepanowi Wesolemu, Niestrudzonemu / Pasterzowi Polonii – / z wyrazami szacunku i czci / ofiaruję tę monografię ku przybliżeniu / historii chrystusowców w Ameryce Łacińskiej / ks. Zdzisław / Rzym, 14.12.1999.

W służbie Kościoła i Polonii, Warszawa 1998, sygn.: 68211

Spośród książek sygnowanych dedykacjami można wymienić także prace o tematyce religijnej, których ofiarodawcami w większości byli autorzy, wydawnictwa jubileuszowe wydawane z okazji ważnych rocznic, albumowe, materiały pokonferencyjne, prace z zakresu historii sztuki, a także tomiki wierszy.

Ciekawostką jest, że w kolekcji arcybiskupa Wesolego znajduje się również sporo powieści Grahama Greena, które niejednokrotnie stanowiły prezent imienninowy. Czytamy na nich:

Drogiemu Koledze, w dniu / imienin, z serdecznymi / życzeniami, / ofiaruje / Edward Lipiński / Rzym, 26 grudnia 1951.

Brighton Rock, Londyn – Toronto 1947, sygn.: 77190

Szczepanowi / w dniu Jego Patrona / Jan / Tadeusz / Rzym. 26.12.52.

The End of the Affair, Melbourne – Londyn – Toronto 1951, sygn.: 76203

Tematykę ofiarowanych prac wzbogaca także publikacja *Ślązoki nie gęsi, czyli konski nojfajnijszych książek na świecie przelonaczone na śląsko godka*, opatrzona dedykacją wyrażającą troskę o obecność w znakomitym księgozborze arcybiskupa również prac w rodzimej śląskiej gwarze:

Rzym 27.06.2003 r / Kochany Wujku / W dowód wdzięczności za kolejne zaproszenie / Agnieszki do pięknego Rzymu / ofiaruje /

¹²⁶ Zdzisław Malczewski SChr (1950-), od 1979 roku przebywa w Brazylii, członek Rady Programu Polonijnego Centrum Studiów Latino-amerykańskich Uniwersytetu Warszawskiego, autor licznych prac o Polonii brazylijskiej (*Encyklopedia polskiej emigracji i Polonii*, t. 3, dz. cyt., s. 236-237).

Wojtek / P.S / Niech ta kolejna pozycja książkowa / autorstwa Pana Marka Szołtyśka wzbogaci i uzupełni / biblioteczkę Wujka – książek języka regionalnego.

Ślązoki nie gęsi..., Rybnik 2002, sygn.: 77094

Dedykacje dla innych osób

Księgozbiór arcybiskupa Wesolego powiększał się na przestrzeni wielu lat przede wszystkim dzięki regularnym zakupom oraz licznym darom, stanowiącym często pamiątkę wizyt duszpasterskich, podróży lub spotkań. Jednak niektóre książki pochodzą z innych prywatnych kolekcji, na co jednoznacznie wskazują złożone na nich dedykacje. Ich adresatem nie jest bowiem właściciel omawianego zbioru, lecz inna osoba. Dotychczas odnaleziono kilkanaście wpisów dedykacyjnych tego rodzaju. W kilku przypadkach kierowane były one do osób znajdujących się w bliskim kręgu arcybiskupa. Jako przykład może służyć dedykacja dla abp. Józefa Gawliny:

Jego Ekscelencji Księdzu / Arcybiskupowi J.F. Gawlinie / z wyrazami najgłębszej czci, / B. SZCZEŚNIAK.

Polonica japońskie. Materiały japońskie dotyczące wpływów kulturalnych oraz wiedzy o Polsce w Japonii, odbitka z „Tek Historycznych” 6, 3-4 (1954), sygn.: 73904

Z kolei z księgozbioru ks. Tadeusza Gaika pochodzi pamiętnik gen. Stanisława Maczka z cenną inskrypcją autora:

Ks. Kanonikowi Tadeuszowi Gaikowi – / byłemu Kapelanowi Armii Krajowej – / w dowód uznania i podziwu dla Jego / drogi życiowej / wpisuje się / S Maczek / Edinburgh – maj 1972. r.

Od podwoły do czołga. Wspomnienia wojenne 1918-1945, Londyn 1984, sygn.: 71156

Ponadto zarejestrowano dedykację dla ks. Waleriana Meysztowicza (1893-1982), współzałożyciela i prezesa Polskiego Instytutu Historycznego w Rzymie, autora wielu publikacji naukowych z zakresu historii, prawa i wydawnictw źródłowych¹²⁷, którego arcybiskup Wesoły poznał podczas prac nad piątym tomem *Sacrum Poloniae Millenium*. Jak wspomina po latach, to właśnie

¹²⁷ *Tamże*, s. 286-287.

ks. Meysztowicz rozbudził jego zainteresowania historyczne¹²⁸. Dedykację dla ks. Meysztowicza złożył na swojej pracy ks. Paweł Siwek¹²⁹:

Najprzew. Ks. Prał. Prof. Dr. Walerja- / nowi Meysztowiczowi / wraz z serdecznym / pozdrowieniem / Paweł Siwek / Łódź, dn. 10. paźdz. 1954

The Riddle of Konnersreuth, Milwaukee 1953, sygn.: 76553

Warto przy okazji dodać, że ks. Meysztowicz jest również autorem jednej dedykacji dla arcybiskupa Wesołego¹³⁰.

Interesujący jest jednak fakt, że w kolekcji znajdują się książki ofiarowane Janowi Pawłowi II, co potwierdzają dedykacje autorskie:

Ukochanemu Ojcu Świątemu / Janowi Pawłowi II, / Duchowemu Ojcu tej pracy, / bez Którego Osoby i Pontyfikatu / nie powstałaby ona / – od autorki¹³¹ / Poznań, 12 lutego 1998 roku.

Polacy i Polonia w Finlandii, Warszawa 1997, sygn.: 68334

Laudator temporis / acti... / (at) / Piękne ukłony z serdecznymi zdrowaškami / dla Homme d'esprit / Jego Świątobliwości Jana Pawła II – / Wielkiego Syna Ojczyzny Jana III Sobieskiego. / Alfred Tworowski / 6 wrzesień 1997 / Los Angeles, CA, USA

Polska walcząca w oczach CIA, Chicago 1994, sygn.: 70062

¹²⁸ *Biskup na walizkach, dz. cyt., s. 136-137.*

¹²⁹ Paweł Siwek SJ (1893-1986), jeden z najwybitniejszych polskich filozofów XX wieku, tłumacz dzieł Arystotelesa, wykładowca wielu światowych uczelni, członek instytucji polonijnych (*Encyklopedia polskiej emigracji i Polonii*, t. 4, dz. cyt., s. 380-381). Ks. Siwek był również autorem dedykacji dla arcybiskupa Wesołego: *J. Ekscelencji / Ks. Biskupowi Wesołemu / wraz z serdecznym pozdro- / wieniem / ks. P. Siwek / 16/XII 70 (Śladami Chrystusa, Poznań – Warszawa 1970, sygn.: 70013).*

¹³⁰ *Księdzu Biskupowi Szczepanowi / Wesołemu / z najserdeczniejszym oddaniem / i czcią / 2.III 70. (La nunziatura di Achille Ratti in Polonia, sygn.: 74006).*

¹³¹ Elżbieta Later-Chodyłowa, historyk, członek Światowej Rady Badań nad Polonią, autorka licznych prac na temat dziejów Polonii w krajach skandynawskich (*Encyklopedia polskiej emigracji i Polonii*, t. 5, dz. cyt., s. 517).

Można wymienić także dedykacje dla historyka literatury Stanisława Helsztyńskiego oraz anglojęzyczne dedykacje dla profesora filozofii Vernona Bourke i aktora Ryszarda Krzyżanowskiego. Niestety, adresatów pozostałej części z nich nie da się w tym momencie określić.

Zakończenie

Zaprezentowany wybór dedykacji z kolekcji abp. Szczepana Wesołego pokazuje, jak niezmiernie ciekawy materiał źródłowy stanowią tego rodzaju wpisy. Nieocenione są niewątpliwie w badaniach proveniencyjnych księgozbioru, pozwalają prześledzić jego powstawanie. Książki z dedykacjami to blisko 8 proc. kolekcji otrzymanej przez Bibliotekę Teologiczną Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach. Wprawdzie niektóre z nich nie przedstawiają wielkiej wartości naukowej, ale ze względu na znajdujące się na nich dedykacje, które nadają im waloru unikatowego, zostały wprowadzone do zbiorów biblioteki.

Przed wszystkim jednak zapiski dedykacyjne dostarczają wielu, często niespotykanych wcześniej, a przez to bezcennych informacji o osobie właściciela kolekcji oraz swoich autorach, a tym samym o istniejących między nimi relacjach. Każda dedykacja to historia pewnej znajomości czy przyjaźni, spotkania oficjalnego lub prywatnego. Teksty dedykacji przywołują rozmaite wydarzenia, fakty z życia znane niekiedy wyłącznie tylko dwóm uczestnikom aktu dedykacyjnego.

Stosunkowo duży, bo obejmujący aż sześćdziesiąt lat zasięg chronologiczny dedykacji daje w miarę pełny obraz właściciela księgozbioru, Szczepana Wesołego, jako młodzieńca, kleryka, następnie księdza i arcybiskupa, duszpasterza polskiej emigracji. Z tekstów dedykacyjnych dowiadujemy się o jego gotowości służenia innym, o postawie pełnej poświęcenia i ofiarności. Są jednocześnie znakomitą ilustracją jego życia i działalności pasterskiej, swoistym dokumentem podróży, wizytacji Polaków na całym świecie. Ponadto dedykacje nie tyle dokumentują posługę duszpasterską arcybiskupa, ile dają dowody na ogromne uznanie dla niej i szacunek, płynące od przedstawicieli rozmaitych środowisk krajowych i emigracyjnych. Nie bez znaczenia są wyrażone w dedykacjach ciepłe słowa wiernych

świeckich na wychodźstwie, świadczące o miłości i wdzięczności dla duchowego opiekuna emigracji, będące równocześnie świadectwem licznych i z pewnością bardzo serdecznych kontaktów. Jak sam mówi o kapłaństwie arcybiskup: „Ksiądz jest dla drugiego człowieka”¹³². Wydaje się, że słowa zapisane w dedykacjach są wystarczającym i jednocześnie wyjątkowym dowodem realizacji misji kapłańskiej przez księdza arcybiskupa.

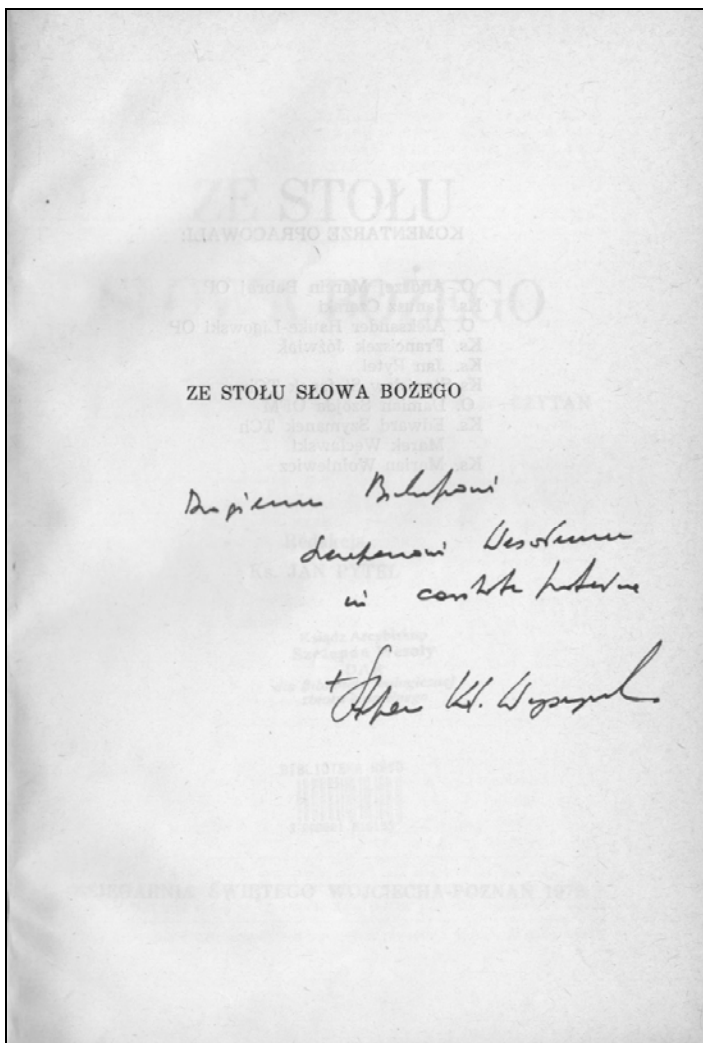
Wśród autorów dedykacji znajdują się najznakomitsze nazwiska Polonii: Jan Nowak-Jeziorański, Edward Raczyński, Stefan Korboński, Tadeusz Chciuk, oraz najwybitniejsi przedstawiciele Kościoła polskiego i powszechnego: Jan Paweł II, kard. Stefan Wyszyński, kard. Władysław Rubin, abp Józef Gawlina oraz kard. Joseph Ratzinger. Ich wpisy dedykacyjne nobilitują księgozbiór i ogromnie podnoszą jego wartość.

Jak już wspomniano, artykuł stanowi jedynie zarys problematyki dedykacji dla arcybiskupa Szczepana Wesolego, które zasługują z pewnością na szerokie, pogłębione opracowanie. Wielu badań wymagają jeszcze autorzy dedykacji. Należy ustalić tożsamość części z nich, a przy wszystkich podać komplet informacji biograficznych. Warto byłoby również przeanalizować relacje łączące autorów dedykacji z osobą obdarowywanego. Odnośnie do samych tekstów dedykacji wydaje się słuszne zamieszczenie treści każdej z nich, a nawet dokonanie pewnej analizy stylistycznej. Ciekawe rezultaty przyniosłaby na pewno analiza chronologiczna i geograficzna dedykacji, które były pisane w różnych zakątkach świata, wszędzie tam, gdzie istnieją skupiska polonijne. Dokładniejszego omówienia wymagają ponadto książki zaopatrzone dedykacjami, będące niekiedy same w sobie publikacjami o charakterze unikatowym ze względu na niski nakład wydania bądź szczególne, jubileuszowe okoliczności powstania.

¹³² *Biskup na walizkach*, dz. cyt., s. 171.

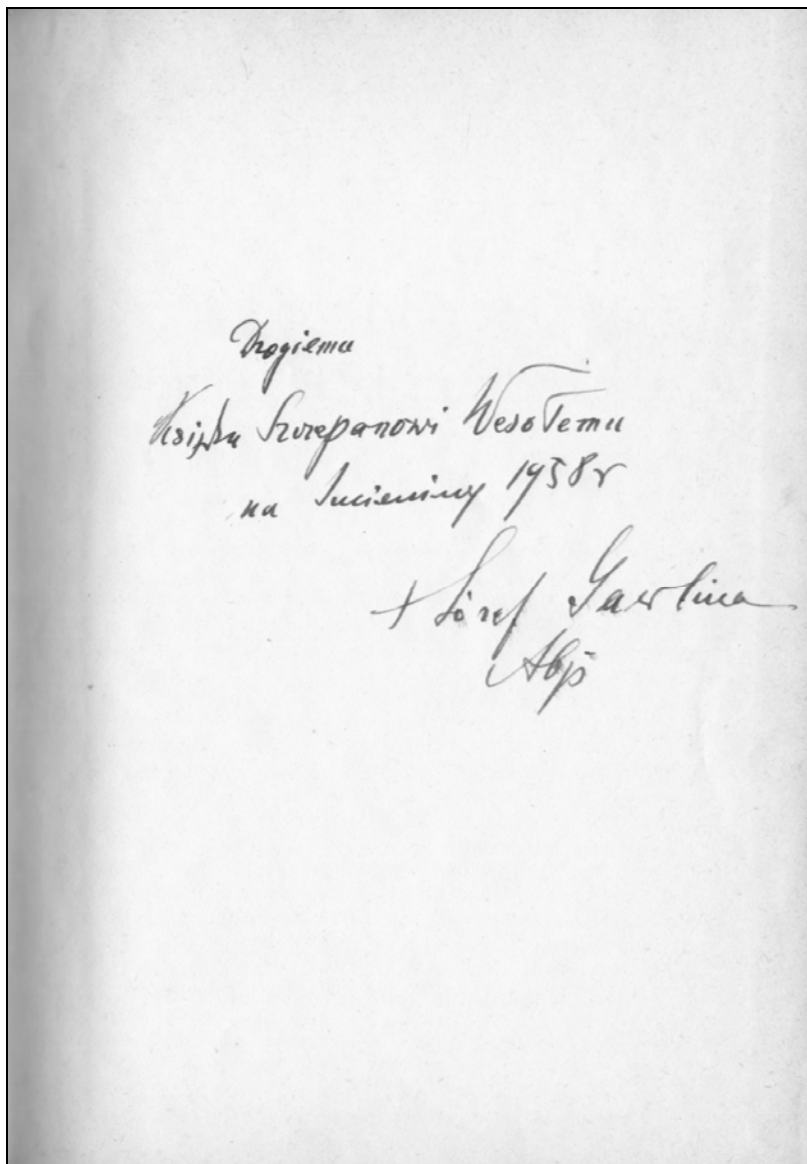
ANEKS

Wybrane dedykacje dla ks. abp. Szczepana Wesołego

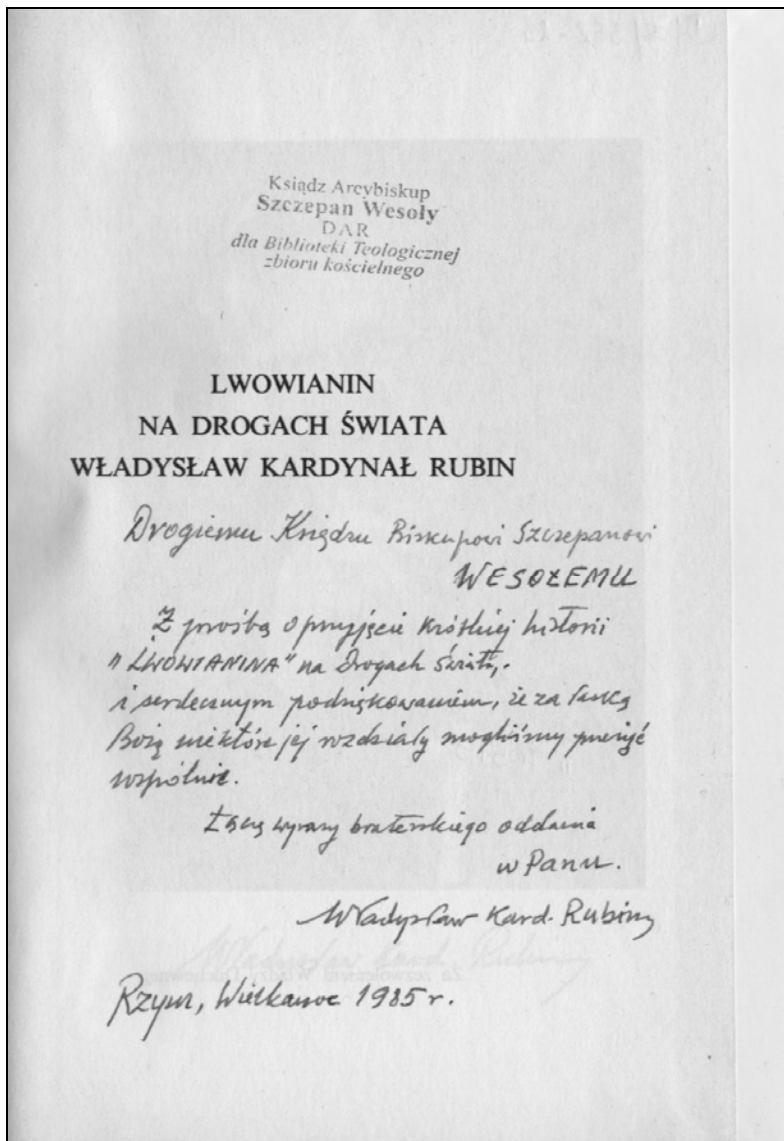
1. Dedykacja kard. Stefana Wyszynskiego

Ze stołu słowa Bożego, Poznań 1972, sygn.: 68729

2. Dedykacja abp. Józefa Gawliny

Il messaggio sociale del christianesimo, Rzym 1958, sygn.: 70449

3. Dedykacja kard. Władysława Rubina

*Lwowianin na drogach świata. Władysław Kardynał Rubin, Rzym 1985,
sygn.: 70519*

ZNAK, KTÓREMU SPRZECIWIĄĆ SIĘ BĘDĄ

Proszę
Kardynała Biskupa: łupawca
Wesołemu

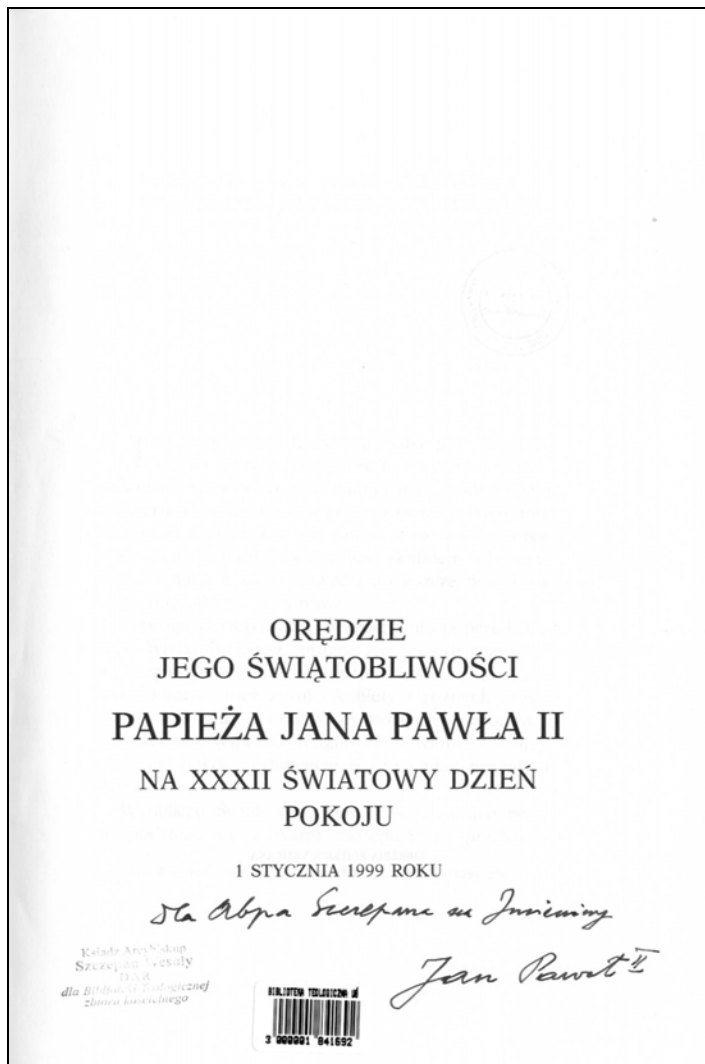
o pracy to uwies i wym-
rany sekretary 'pupłajes'

Karol Karłowicz

Kraków, 8. V. 1977.

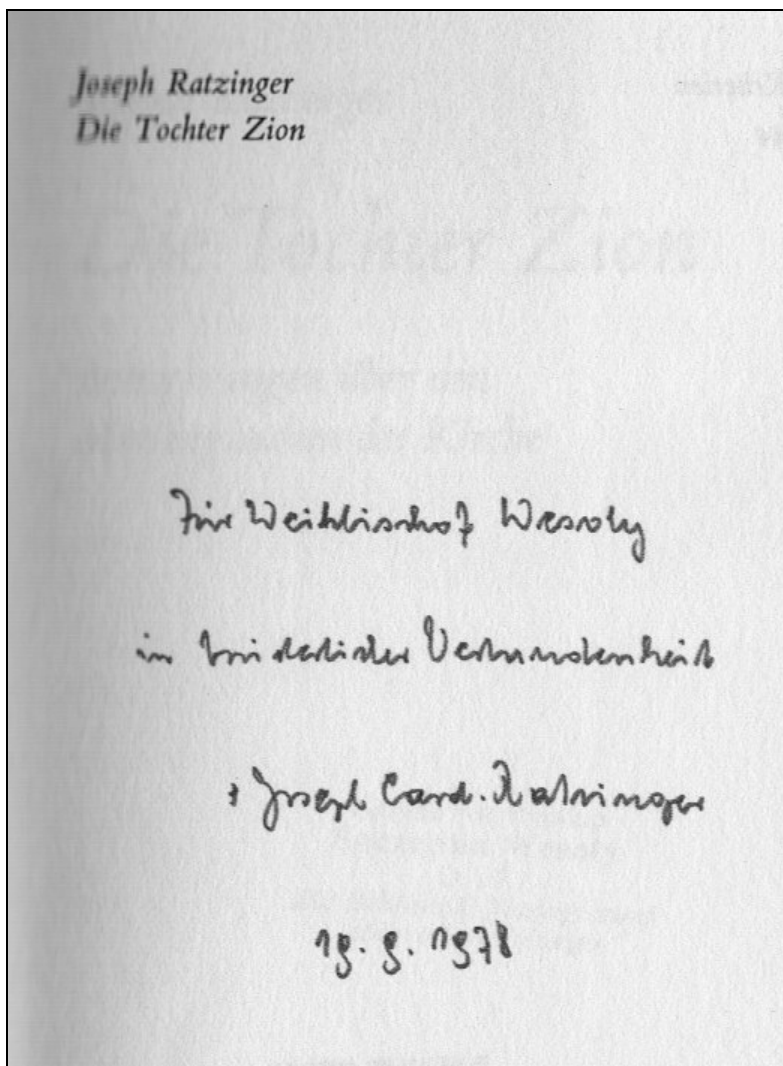
4. Dedykacja kard. Karola Wojtyły

Znak, któremu sprzeciwiać się będą, Poznań – Warszawa 1976, sygn.:
69665

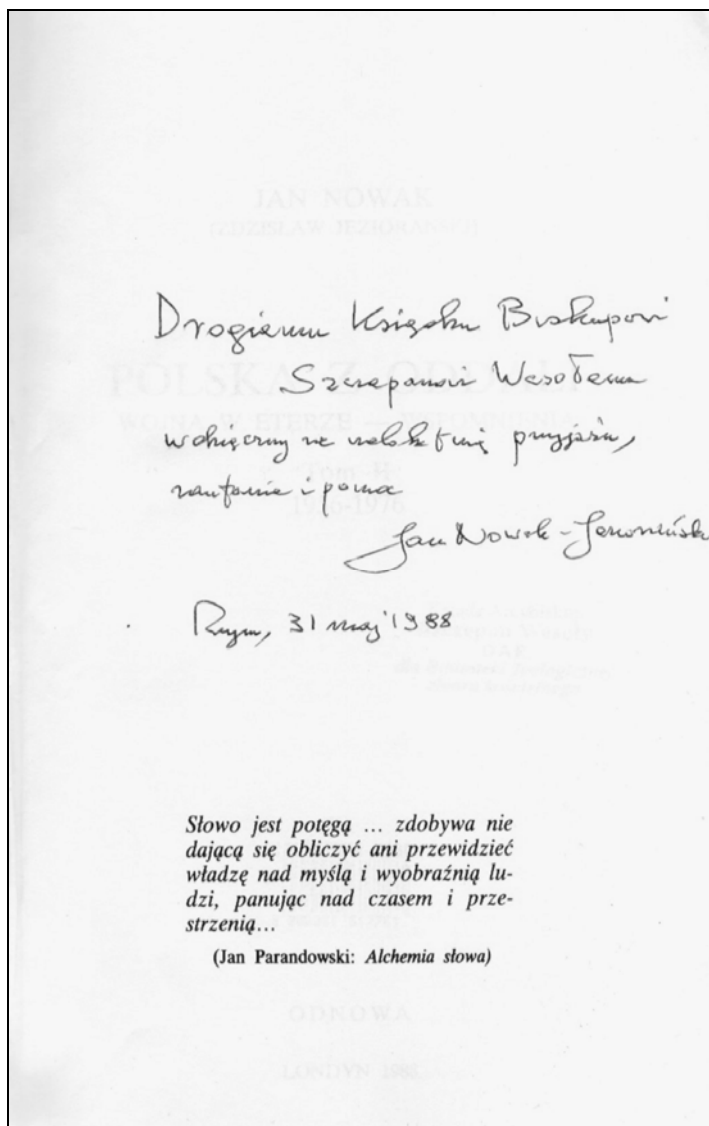
5. Dedykacja Jana Pawła II

Orędzie Jego Świątobliwości Papieża Jana Pawła II na XXXII Światowy Dzień Pokoju, 1 stycznia 1999 roku, Watykan 1999, sygn.: 77090

6. Dedykacja kard. Josepha Ratzingera

Die Tochter Zion, Einsiedeln 1977, sygn.: 71657

7. Dedykacja Jana Nowaka-Jeziorańskiego

Polska z oddali. Wojna w eterze – wspomnienia, t. 2, 1956-1976, Londyn
 1988, sygn.: 68484

MAŁGORZATA REK¹

DUCHOWIEŃSTWO POLSKIE W LATACH 1939-1945 W ZBIORACH ZARZĄDU GŁÓWNEGO ŚWIATOWEGO ZWIĄZKU ŻOŁNIERZY ARMII KRAJOWEJ

Na przełomie listopada i grudnia 2011 roku Biblioteka Główna Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie pozyskała niezwykle i unikatowy księgozbiór, pochodzący od Zarządu Głównego Światowego Związku Żołnierzy Armii Krajowej w Warszawie. Choć na protokole jego przekazania widnieje data konkretnego dnia, każdy, kto pracuje w bibliotece, zdaje sobie oczywiście sprawę, że operacja tego rodzaju nie mogła zostać przeprowadzona w ciągu doby. Przewiezienie i uporządkowanie księgozbioru było tylko pierwszym jej etapem. Następnie konieczne było opracowanie tej kolekcji (wykonane od podstaw z autopsji, jako że nie posiadała ona nawet katalogu), które obecnie jest na ukończeniu.

Sfinalizowanie wszystkich formalności związanych z przekazaniem zbioru ZG ŚZZAK jest jednak dobrą okazją, by zaprezentować go szerszemu gremium. Choć jeszcze przez jakiś czas składające się nań dokumenty nie są udostępnione, warto, by informacja o nich dotarła poza wąskie grono użytkowników Biblioteki UKSW. Zasadniczą ideą przyświecającą zarządowi związku, gdy zdecydował się powierzyć uniwersytetowi swoje zbiory, było bowiem zapewnienie im nie tylko dobrej fachowej opieki, ale też umożliwienie najpełniejszego ich wykorzystania. Ich ulokowanie na wyższej uczelni daje

¹ Biblioteka Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie.